

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет
Кафедра спеціальної освіти

**СЕНСОРНА ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДАУНА
ЧЕРЕЗ МОНТЕССОРІ- ТЕРАПІЮ.**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконала: здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти другого року навчання
292 м групи

Спеціальності 016 Спеціальна освіта

Освітньо-професійної (наукової) програми

Спеціальна освіта

Малишева Людмила Вячеславівна

Керівник к. псих. наук,

доцент Ляшко В.В.

Рецензент к. б. н., доцентка Васильєва Н.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Проблема сенсорної інтеграції дітей з синдромом Дауна у вітчизняній та зарубіжній літературі.....	6
1.1 Особливості сенсорної інтеграції дітей з ООП.....	6
1.2 Види сенсорної інтеграції молодших школярів з ООП.....	9
1.3. Педагогічні умови сенсорної інтеграції молодших школярів з ООП.....	12
1.4 Сенсорна інтеграція через Монтессорі- терапію.....	15
РОЗДІЛ 2. Дослідження особливостей сенсорного сприйняття у молодших школярів з ОП.....	21
2.1 Обґрунтування методики дослідження. Методика дослідження....	21
2.2 Результати дослідження та їх аналіз.....	24
РОЗДІЛ 3. Вплив Монтессорі -терапію на сенсорну інтеграцію молодших школярів з ОП.....	30
3.1 Зміст і методика застосування Монтессорі - терапії при корікційній роботі з дітьми з синдромом Дауна.....	30
3.2 Комплекс занять на розвиток сенсорних відчуттіву дітей с синдромом Дауна через Монтессорі – терапію.....	44
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	56
Додаток А. Кодекс Академічної Добročесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету	56
Додаток Б. Діагностика сенсорних аналізаторів учнів	58
Додаток В. Комплекс корекційних занять на розвиток сенсорних відчуттів у дітей с синдромом Дауна через Монтессорі – терапію.....	59

ВСТУП

Актуальність дослідження. Перед спеціальною освітою стоїть одне з найважливіших завдань – це підготовка дитини з психофізичними порушеннями. Психічний розвиток дитини відбувається через сприймання. Через органи чуття дитина дізнається, що предмети мають колір, запах, смак, вагу, температуру, звук та ін. Сенсорний розвиток необхідний для оволодіння ігрової, навчальної, професійної діяльності. Він є фундаментом для розвитку інтелекту.

Корекційно - розвиткова робота з дітьми з особливими освітніми потребами направлена на сенсорний розвиток, який допомагають дитині самостійно освоювати навколишнє середовище.

Проблемою сенсорного розвитку молодших школярів займалися багатьох вчених, як психологів (Л. Венгер, О. Запорожець, В. Зінченко, Є. Ігнат'єв, В. Мухіна), так і педагогів (В. Аванесова, М. Подд'яков, Н. Сакуліна, Є. Тихєєва, О. Усова, Є. Фльоріна). Видатні зарубіжні спеціалісти в галузі дошкільної педагогіки (Е. Джин Айрес, Ф.Фребель, М.Монтесорі, Ж.-О. Декролі)

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами : дослідження кваліфікаційної роботи виконані відповідно до напряму науково-дослідної роботи кафедри спеціальної освіти Херсонського державного університету «Зміст і технології навчання в системі спеціальної освіти та інклюзивному освітньому середовищі» № 0119U101727 від 22.11.2019 р.

Мета дослідження – проаналізувати і описати особливості формування та розвитку сенсорної інтеграції у дітей початкової школи з синдромом Дауна.

Завдання дослідження:

1. Вивчити проблему сенсорного розвитку молодших школярів. Проаналізувати науково-методичну літературу з обраної теми та стан проблеми в теорії та практиці.

2. Виявити рівень сформованості органів чуття молодших школярів з синдромом Дауна.

3. Розробити і комплекс занять, спрямований на сенсорний розвиток молодших школярів з синдромом Дауна.

Об'єкт дослідження - процес сенсорного розвитку у дітей з синдромом Дауна.

Предмет дослідження: формування сенсорних відчуттів у дітей молодшого шкільного віку з синдромом Дауна засобами Монтесорі - терапії.

Методи дослідження: Теоретичний аналіз наукової та психолого-педагогічної літератури проводився з метою розкриття понять в розрізі досліджуваної проблеми. Аналіз досвіду та практики педагогів на основі бесід, і спостереження які застосовувалися з метою вивчення результатів сенсорного розвитку молодших школярів з синдромом Дауна. Методи спостереження, бесіда, моделювання, педагогічний експеримент, математичні методи застосовувалися для якісної та кількісної обробки експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів теоретично обґрунтувати та експериментально-практично перевірити формування сенсорного сприйняття у дітей з синдромом Дауна. Підібрана сучасна методика, методи і прийоми формування сенсорних відчуттів; розроблено комплекс занять, спрямованих на формування сенсорної інтеграції молодших школярів з синдромом Дауна

Практичне значення одержаних результатів полягає у виявленні ефективних методів і прийомів, які сприяють формуванню сенсорного сприйняття у дітей молодшого шкільного віку, створенні комплексу занять, спрямованих на розвиток сенсорних аналізаторів. Отримані результати можуть бути використані для корекційної роботи з дітьми ООП різними фахівцями даного профелю, в різних закладах спецосвіти.

Апробація результатів дослідження. Відбувалася на засіданні педагогічної ради Таврійського навчально – реабілітаційного центру Херсонської обласної ради у 2022 р.

Публікації: результати дослідження кваліфікаційного проєкту висвітлено у статті «Сенсорна інтеграція дітей з синдромом Дауна через Монтессорі – терапію», що відправлена до друку у збірник наукових праць Херсонського державного університету «Магістерські студії» 2022 р.

Структура роботи: кваліфікаційний проєкт викладено на 75 сторінках друкованого тексту, з них 55 – основного. Складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 назв), додатків.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА СЕНСОРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДАУНА У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1 Особливості сенсорної інтеграції дітей з ООП.

Основою для успішного оволодіння будь-якою практичною діяльністю є сенсорний розвиток.

Розвиток сприйняття і формування уявлень про зовнішні властивості предметів - це і є сенсорний розвиток дитини. Фундамент розумового розвитку складають сенсорні здібності [25].

Встановлено, що більшість дітей із ООП відчують труднощі через зниження швидкості виконання перцептивних операцій в процесі зорового, слухового, тактильного сприйняття.

Процес сенсорної інтеграції – це сприйняття людиною через сенсорні аналізатори. Через це людина може правильно реагувати на різні ситуації. Наприклад, під час дуже гучного звуку закривати вуха, різко прибирати руку від гарячого [1].

Вже під час внутрішньоутробного періоду розвитку починається формування сенсорної інтеграції. Найбільш інтенсивно вона формується в перші 3 роки і триває до 7 років.

Сенсорна інтеграційна терапія допомагає чутливості дитини, підтримує правильний розвиток та адаптуватись до повсякденних завдань.

Сенсорна інтеграція є упорядкування відчуттів, які потім будуть використані. Відчуття дають нам інформацію про фізичний стан нашого тіла та навколишнього середовища. Вони течуть у мозок подібно до струмків, що впадають в озеро. Кожну мілісекунду в наш мозок надходять незліченні шматочки сенсорної інформації – і не лише від очей чи вух, а й від усього тіла. Ми маємо також особливе почуття, яке фіксує дію сили тяжіння і переміщення нашого тіла по відношенню до землі [1].

Сенсорна інтеграційна терапія, яку розробила Е. Джин Айрес (1920–1988), основана на системному підході до функціонування мозку, допомагає зрозуміти зв'язок процесів обробки сенсорної інформації з поведінкою. Е. Джин Айрес керувалася принципом, що «міжсенсорна інтеграція є основою для функціонування», тоді як дисфункція сенсорної інтеграції призводить до труднощів у розвитку, навчанні та емоційній регуляції. Тому дітям із дефіцитом сенсорної обробки може бути складно регулювати свої реакції на повсяк денні ситуації, такі, як одягання, ігри, час споживання їжі та соціальні взаємодії [3].

Діти та дорослі, яких не лікували в дитинстві, мають нейробиологічний розлад. Вони невірно тлумачать звичайну сенсорну інформацію (звуки, смаки, запахи, дотики). Надлишок різноманітних відчуттів лякає їх. Інші навпаки шукають інтенсивних сенсорних переживань, все це призводить до різних поведінкових і функціональних проблем.

Порушення сенсорної інтеграції – це коли мозок слабо інтегрує відчуття, це впливає на багато сфер життя людини.

Діти з порушеннями у розвитку, у зв'язку із сенсорними розладами, сприймають світ не так як всі. У системі сприйняття багато специфічних рис, характерних лише їм і що заважають їм сприймати світ, як інші діти.

Внаслідок створення процесу сприйняття сенсорної інформації виникають проблеми в навчанні і поведінці дітей з важкими або множинними порушеннями фізичного та психічного розвитку. Вони не можуть поєднувати сенсорну інформацію, щоб отримати точну картину реального оточення: не можуть зрозуміти що їм говорять, якщо в цей час торкаються до них – розуміють, але не відчувають, відчувають, але не розуміють, про що говорять [19].

Це порушення сенсорної інтеграції, процесу переробки інформації, що надходить від органів чуття. Такі люди виокремлюють з широкого спектру сенсорних сигналів окремі, значущі для них подразники – колір,

форму, звуки. Внаслідок цього навколишній світ для них хаотичний, роздріблений [40].

Дитині важко буде розвиватися і навчатися, якщо є чутливість до певних сенсорних стимулів, а також вона буде відчувати постійний стрес та тривожність.

Тому необхідно збалансувати сенсорні переживання дитини та відчуття власного тіла, щоби вона могла спокійно вчитись і розвиватися без негативних і болісних відчуттів.

Сенсорна інтеграційна терапія допомагає збалансувати чутливості дитини, підтримувати правильний розвиток та адаптуватися до повсякденних завдань.

Прояви порушень сенсорної інтеграції в дітей [1].

1. Тактильна дисфункція: емоційне чи негативне реагування навіть на легкий дотик; відхід у себе, якщо дотик здається дитині шкребучим і неприємним, дитина починає терти те місце, до якого торкалися; надреакція на біль (діти роблять трагедію через найменшу подряпину) або дуже слабка реакція на біль; роздратування на новий одяг, особливо жорсткий і колючий, на комірці сорочки, ремені, шапки, шкарпетки тощо; уникнення ігор, у яких можна забруднитись (пісок, малювання пальцями), або навпаки не звертають увагу на бруд на обличчі; роблять боляче дітям або свійським тваринам під час гри, не усвідомлюючи, що тим боляче.

2. Вестибулярна дисфункція: повільно та обережно рухаються, часто просто сидять на місці, або навпаки, відчувають потребу в постійному русі; відчувають дискомфорт у ліфті, на ескалаторі, захитуються при їзді в машині; бояться впасти, навіть якщо такої загрози немає; лякаються, коли перебувають униз головою.

3. Пропріорецептивна дисфункція: навмисне вриваються в навколишні предмети і трощать все навколо; шльопають ногами під час ходьби; люблять стукати ціпком або іншими предметами об стіну або паркан під час ходьби; труть руки об стіл, кусають і смокчуть пальці, клацають суглобами; жують неїстівні предмети - комірць сорочки, манжети, зав'язки капюшона, олівці,

іграшки; важко розумію розташування тіла у просторі, тому вони часто падають; важко піднімаються і спускаються сходами; погано утримують позу; не здатні підтримати баланс, стоячи на одній нозі [1].

Серед дітей із такими порушеннями як затримка психічного розвитку, аутизм, синдром Дауна, затримка мовленнєвого розвитку, дуже поширені проблеми сенсорної інтеграції. Результат - «порушення сенсорної інтеграції».

«Порушення сенсорної інтеграції» - це комплексний розлад, коли діти не так сприймають різну сенсорну інформацію, а саме рухову, тактильну, слухову, зорову, смакову, нюхову, що, потім, призведе до ускладнень поведінки, спілкування, навчання, розвитку мови, координації [17].

При організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми раннього віку з порушеннями сенсорної інтеграції необхідно: постаратися унеможливити відволікання; щоб допомогти дитині утримати увагу - не давати одночасно більше одного завдання; якщо дитина хвилюється, що її можуть вдарити, знайти для неї місце, де вона зможе відчувати себе в безпеці. У роботі з дітьми використовуються: будь-які пальчикові ігри; гра у м'яч (ловити його); бавовни у долоні; збирати пірамідки, діставати предмети, нанизувати великі намистини та кільця; рвати папір, катати «ковбаски» із пластиліну; застібати гудзики [25].

Існують різні види діяльності, які або приводять дітей до готовності до занять, або, навпаки, заспокоюють. Залежно від поставлених завдань можна використовувати подібні вправи, щоб активізувати або заспокоїти дітей.

Розуміння особливостей та потреб кожної дитини може допомогти у побудові ефективної корекційно-розвивальної роботи, допомогти дитині налагодити контакти, спілкування з однолітками та дорослими, та повноцінно розвиватися у всіх напрямках [30].

1.2 Види сенсорної інтеграції молодших школярів з ООП.

Процеси у мозку, які дозволяють нам отримувати сигнали від наших органів чуття, розуміти ці сигнали та реагувати відповідним чином – все це « сенсорна обробка, інтеграція».

Формування повноцінного сприйняття навколишньої дійсності якраз і займається сенсорне виховання.

Від рівня сенсорного розвитку дітей, тобто наскільки дитина чує, бачить, відчуває навколишнє, залежить успішність розумового, естетичного і морального виховання.

Зі сприйняття предметів та явищ починається пізнання навколишнього світу. Всі інші форми пізнання – запам'ятовування, мислення, уява – будуються на основі образів сприйняття, є результатом їх переробки (Л.С. Виготський, Ж. Піаже, А.В. Запорожець, Л.І. Божович).

За безпосередньої участі органів чуття (очі, вуха, дотик, смак, нюх) ідбувається сприйняття. Але наявність органів чуття, це лише передумови для того, щоб дитина навчалася сприймати навколишній світ.

Наші органи почуттів розповідають нам про себе і цей світ. Цю інформацію ми стримуємо через наші сенсорні системи: зорову, слухову, тактильну, смакову, нюхову, вестибулярну.

Отже, сенсорний розвиток дитини – це розвиток її сприйняття та формування уявлень про властивості предметів та різні явища навколишнього світу [1].

Сприйняття руху та рівноваги починає розвиватися на третьому місяці вагітності матері. При цьому стимуляція плоду здійснюється рухами матері [1].

Тактильне сприйняття починає розвиватися в період останньої третини вагітності матері. Малюк відчуває дотик матері до живота [1].

Рухова активність починає розвиватися на 4-му та 5-му місяцях вагітності. Стимуляція здійснюється, коли малюк штовхає живіт матері. Це надає йому відчуття «роботи» м'язів щодо подолання супротиву [1].

Слухове сприйняття. Приблизно на 6-му міс вагітності матері у малюка з'являється здатність чути її голос та звуки довкілля.

Зорове сприйняття спеціалісти не відносять до базових відчуттів. Малюк починає розрізняти пітьму та світло за декілька тижнів до свого народження. Він вчиться бачити вже після того, як народиться.

Нюх. Розвивається з моменту народження. Смакове сприйняття розвивається завдяки стимуляції, яку забезпечують їжа та пиття [1].

Діти з особливими потребами мають різні порушення у розвитку: відставання у моторному розвитку – у розвитку дрібної та загальної моторики; можливі проблеми зі слухом та зором; проблеми з розвитком мови.

Діти схильні неправильно використовувати тактильну, зорову, слухову, нюхову, смакову, рухову інформацію. Це призводить до проблем у поведінці, навчанні, розвитку мови, спілкуванні, мязового тону та координації.

Якщо у дітей порушена обробка інформації, тоді вони не переносять деяких видів музики, бояться гучних звуків, тембру голосу. Вони закривають вуха, не люблять галасливого оточення, гамір на вулиці. Внаслідок цього можуть не виходити із класу [19].

Коли порушується зорова сенсорна система, тоді дитина не любить переступати перешкоди, ходити по сходах, не підтримують зоровий контакт. На таких дітей негативно діє світло, а тому вони люблять темряву.

При порушенні тактильного сприйняття виникає страх забруднитися від фарби, пластиліну, піску, від дотиків до себе. Виникає різка реакція на тканини одягу, постільної білизни. Такі діти не люблять ходити босоніж, а больова та температурна чутливість у них знижена.

Дитина може стати не зграбною, коли порушується моторна, вестибулярна функція. Рухи її незручні, вона не грає з мячем, уникає велосипеда, спортивних майданчиків. А коли бере участь у рухових іграх. Намагається хапатися за все, щоб утриматися [25].

Дітям з такими порушеннями складно сконцентруватися, якщо в навколишньому середовищі є подразники, до яких вони особливо чутливі.

Такі діти тривожні, у них надмірні емоційні реакції – примхи, істерики, плач, сміх. Швидко змінюють види активної діяльності, ігри.

Як перетворювач і інтегратор всього чутливого досвіду людини виступає зорова сенсорна система. Тактильна, вестибулярна сенсорні системи формуються практично повністю до народження. Зорова, нюхова, слухова, смакова системи розвиваються на їх основі пізніше. Внаслідок цього терапія сенсорної інтеграції спрямована, в першу чергу, на розвиток взаємодії між тактильною, вестибулярною, проприцептивною сенсорними системами, бо це веде до формування інших почуттів [28].

Через рух дитина досліджує відношення, в яких знаходиться його тіло та простір, починає осягати відношення між предметами, а мета розвитку уявлень про предмети та явища навколишнього світу – це розвиток інтелекту [1].

Отже, для корекції сенсорних процесів у дітей із ООП, необхідно приміняти відповідні методики.

1.3. Педагогічні умови сенсорної інтеграції молодших школярів з ООП.

Від умов які були створені в закладах освіти, а також від роботи педагогічного колективу, залежить інтеграція дітей з ООП.

Право дітей з особливими потребами на освіту гарантується нормативно-правовими документами в Україні. В Конституції України записано – « Кожна людина має право на освіту». Закон України «Про освіту», Положенням про спеціальну школу, Положенням про навчально-реабілітаційний центр з вадами розвитку дає гарантію на навчання в державних та комунальних закладах освіти [44].

В спец. закладах де діти мають можливість навчатися, виховуватися, отримувати кваліфіковану допомогу, це допоможе їм соціалізуватися та інтегруватися в суспільстві.

Педагогічні умови сенсорного розвитку дітей – це зміст, методи, прийоми, форми сенсорного розвитку.

До спеціальних закладів освіти належать [43]:

- спеціальна школа - заклад загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття певного рівня загальної середньої освіти особам з особливими освітніми потребами, що зумовлені порушеннями розвитку;
- навчально-реабілітаційний центр - заклад освіти для осіб з особливими освітніми потребами, зумовленими складними порушеннями розвитку.

За потреби в закладах освіти створюються інклюзивні спеціальні групи і класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами. Якщо така особа чи її батьки звертаються за допомогою, то така група або клас утворюється в обов'язковому порядку. На підставі заяви батьків або законних представників дитини з ООП керівник загальноосвітнього навчального закладу організовує клас з інклюзивним навчанням, створює необхідну матеріально – технічну та навчально – методичну базу [43]

Відповідні умови:

- безперешкодний доступ до території та приміщень закладу освіти, зокрема, для дітей з вадами опорно-рухового апарату, в тому числі для дітей, які пересуваються на візку, та дітей з вадами зору;
- забезпечення закладу освіти необхідними навчально-методичними посібниками, наочно-дидактичними та індивідуальними засобами навчання;
- наявність кабінетів для проведення корекційно-розвиткових занять з відповідним обладнанням;
- наявність команди фахівців, які володіють методиками роботи з дітьми з особливими освітніми потребами [43].

Підбір педагогічних працівників є одним із головних задач. Педагог-дефектолог проводить корекційно-розвиткові заняття з особливими дітьми. Він як спеціаліст розуміє особливості порушень у дітей з особливими потребами, ступінь дефекту в порівнянні з нормою, динаміку розвитку та

методи корекційної допомоги таких дітей. Педагоги – дефектологи використовують різні методики і тому діти мають гарні результати.

Також педагог створює спеціальні умови, уважно спостерігає за дитиною і дає йому вибір занять, за потребами і інтересами [18]

Також важливим є організація класів та кабінетів створює необхідну матеріально-технічну та навчально-методичну базу.

Відповідно до робочого навчального плану навчального закладу здійснюється навчально – виховний процес у класах з інклюзивним навчанням, розробляється індивідуальний навчальний план та програма у відповідності до особливостей інтелектуального розвитку учня.

Індивідуальна програма розвитку – це документ, до складу якого входять педагогічні, психологічні, корекційні, виховні послуги для розвитку дитини. Індивідуальну програму розвитку розробляє група фахівців заступник директора з навчально-виховної роботи, дефектолог, медичний працівник, практичний психолог, учителі, асистент учителя, логопед соціальний педагог, також залучаються батькі учня, затверджується керівником навчального закладу і підписується батьками. Програма переглядається двічі на рік, за потреби може частіше [20].

Також і розклад уроків для таких дітей складається з урахуванням індивідуальних особливостей навчальної, пізнавальної, розумової діяльності, та з урахуванням санітарно-гігієнічних вимог.

Важлива складова у роботі з дітьми ООП є корекційно –розвиткові заняття. В індивідуальній програмі розвитку зазначається напрями роботи, з урахуванням особливостей розвитку учня.

Час для проведення корекційно-розвиткових занять для учнів встановлюється відповідно до рекомендацій ІРЦ. Корекційна робота проводиться після уроків.

Також для дитини з особливими освітніми потребами створюється команда супроводу, до складу якої входять різні фахівці, з урахуванням освітніх потреб дитини[44].

Отже, урахування та реалізація нормативно-правового забезпечення змісту освіти, матеріально – технічну та навчально – методичну базу, використання сучасних підходів до навчання дітей з ООП забезпечують ефективність навчання, соціалізацію і інтеграцію у суспільство.

1.4 Сенсорна інтеграція через Монтессорі- терапію.

Для повноцінного розвитку та майбутнього життя сенсорний розвиток дитини з ООП вимагає розробку та використанню найбільш ефективних засобів та методів сенсорного виховання.

В цьому плані найбільш ефективні є перші розробки М. Монтессорі спрямовані на розвиток сенсорного сприйняття і моторики дитини. Її праці навчають і допомагають дітям розвиватися всебічно. У кожного з цих матеріалів величезний потенціал і великі творчі можливості.

Автором системи стала Марія Монтессорі — італійський медик і педагог-новатор кінця XIX — початку XX століття. Під час роботи в психіатричній клініці в 1896, де Марія була лікарем, її увагу привернули особливі пацієнти — розумово неповноцінні діти. Надані самі собі, вони тинялися коридорами, не цікавлячись абсолютно нічим навколо.

Марії Монтессорі довелося лікувати дітей, які страждали через слабоумство. Щоб допомогти своїм маленьким пацієнтам адаптуватися, Монтессорі створила спеціальну школу.

Марія Монтессорі не раз розмірковувала над питанням: щоб було б. якби діти з обмеженими можливостями, відкинуті суспільством, опинилися в іншому середовищі? Можливо, якби ці діти не були замкнені в стінах лікарні, мали іграшки та книжки, якби їм надавали допомогу батьки та педагоги, вони змогли б наздогнати в розвитку своїх здорових однолітків [41].

Монтессорі розробила систему вправ, були придумані спеціальні посібники та ігри, за допомогою яких учні могли вивчати навколишній світ

на підстав власного сенсорного досвіду. Через деякий час діти навчилися читати, писати, рахувати [14].

Після кількох років вивчення педагогіки і психології, нарешті була використана в 1907 році перша методика, створена Марією Монтессорі. Відкрився перший «Будинок дитини», в якому робота була побудована за принципами Монтессорі.

Ця нова система виховання здобула успіху, швидко набирала обертів, і вже в 1909 році книги Марії Монтессорі стали відомі в багатьох країнах світу. Методи, використані Марією Монтессорі, і сьогодні розглядаються як іноваційні. Що вже говорити, що в свій час вони виглядали абсолютно незвично, суперечили всім догмам, на яких будувалася педагогіка того часу [41].

В дитсадках, де практикується методика Марії Монтессорі, виховання й навчання здійснюється за допомогою розвитку моторних навичок, базових почуттів – зору, слуху, дотику, логічного мислення та вміння приймати самостійні рішення.

В Україні методика Марії Монтессорі досить поширена. Можна знайти безліч освітньої літератури для батьків і вчителів в книжкових магазинах. Безліч іграшок пропонується в інтернет – магазинах за системою Монтессорі [15].

Сенсорне виховання - цілеспрямований розвиток і вдосконалення сенсорних процесів (сприйняття, відчуття). Тому основне завдання сенсорного виховання полягає у створенні основи розумового розвитку.

Що привертає увагу до методики Марії Монтессорі?

По-перше, справжній гуманізм виховної та освітньої системи, уважність до природи дитини, відсутність авторитаризму.

По – друге, у рамках, визначених педагогом, дитина може вибирати роботу, яка їй подобається і відповідає внутрішнім інтересам.

Вся педагогіка М. Монтессорі, дидактичні матеріали, організація середовища проживання і занять підпорядковані однієї мети - розвитку органів чуття [41].

У своїй дидактиці Монтессорі вигадала ряд дидактичних матеріалів і докладно описала методика розвитку сенсорних відчуттів: баричних, стереогностичних, тактильних, хроматичних, зорових, слухових, смакових та ін.

Девіз школи Монтессорі – «Допоможи мені зробити це самому». У цьому методі відсутній авторитаризм педагога, дитина сама здатна робити свій вибір, приймати рішення і нести за них відповідальність, а педагог стає для нього старшим товаришем, доброзичливо та ненав'язливо керує дитиною, спрямовує її, надає допомогу, яка дає можливість дитині рухатися вперед в інтелектуальному розвитку. Удосконалюючи свої вміння, дитина поступово набувала почуття незалежності та впевненості [26].

Продумана сенсорна організація середовища дозволяє дозволяє уникнути вражень, що негативно впливають на взаємодію дитини з оточенням, і наповнити середовище стимулами, що спонукатимуть дитину до певних, запланованих батьками чи педагогом дій і задаватимуть їм потрібну послідовність.

Для першої робочої зони рекомендується окрема кімната, тому що робота у цій зоні передбачає прибирання після заняття. За відсутності додаткового місця можна постелити на підлозі в кабінеті спеціальне покриття, і згортати його, переходячи до завдань іншого типу.

Рекомендується використовувати для занять легкодоступні матеріали натурального походження: тісто, глина, желе, крупи, бобові. Навіть якщо дитина не налаштована на цілеспрямовану діяльність, велика вірогідність, що вона зверне увагу, коли фахівець почне сипати крупи на підлогу, при цьому необхідно звернути увагу, який звук найприємніший для дитини (манна крупа, гречана, бобові, тощо) та обов'язково коментувати свої дії. Важливо завершувати ігри з сенсорними матеріалами певними діями, вкладаючи у них доступний для дитини сенс – зібрати матеріал у «гірку», зробити «доріжку» і тому подібне [14].

Варто звернути увагу і на можливості музикотерапії, особливо важливою ланкою якої є формування сенсорного розвитку, а саме –

музично-сенсорних здібностей дітей, навчання диференціації звуків, розвиток слухового сприймання, розрізнення проявів, пов'язаних зі сприйманням окремих властивостей музичних творів [25].

Включення в індивідуальну роботу з дитиною вправ з розвитку дотику, нюху, смакового сприймання, відчуття пропріорецепції дасть високі результати (сенсорні коробки, сенсорні доріжки, а також різноманітний дидактичний матеріал з використанням смакових і нюхових аналізаторів).

Так, коробка являє собою ємність з будь-яким сипучим наповнювачем (бажано природним – крупою, борошном, квасолею тощо). Далі складається план роботи, визначається лексична тема, яка буде відпрацьовуватися, і, відповідно, підбирається приладдя (іграшкові тварини, птахи, транспорт, комахи тощо). Використання різних по фактурі – сипучість, пластичність, гладкість-шорсткість, м'якість-твердість – матеріалів, якраз відповідає вимогам формування сенсорної інтеграції [8, 18].

На заняттях з елементами сенсорної інтеграції можуть використовуватися[19]:

- сенсорні коробки з різними за тематикою дрібними іграшками;
- ігри на повзання із перешкодами до предмета;
- ходіння босоніж по мішечках, наповнених різними за величиною гладкими предметами і крупами;
- ходіння мокрими ногами і долоньками, залишаючи сліди на доріжках;
- ходіння розфарбованими долоньками по аркушах паперу тощо.

Позитивну динаміку дає сенсорний підхід до всіх видів діяльності дитини. Комплексний метод розвитку і навчання дитини - це розвиток пам'яті, мислення, уваги тісно пов'язаний з рівнем розвитку, волі, уяви, комунікації, мовлення, рухових навичок, гри, мотивації, і доповнюють один одного [30, 39].

Монтессорі надавала особливого значення організації розвиваючої предметно-просторового середовища та враховувала різні аспекти під час її

підготовки. Приміщення ділиться на кілька зон, відповідно до навчальних розділів педагогіки Монтессорі[26]:

- Зона для вправ у практичному повсякденному житті;
- Сенсорна зона;
- зона для розвитку мовлення, навчання письма та читання;
- математична зона;
- "космічна" зона.

Зона для вправ у практичному повсякденному житті. Зона для вправ у практичному повсякденному житті. Тут він вчиться стежити за собою, тримати ложку, наводити за собою порядок, акуратно пересипати і переливати, гладити, мити посуд, прати, доглядати квіти та багато іншого. Вона сприяє незалежності та самостійності дитини.

Сенсорна зона. Тут дитина не тільки знайомиться та вивчає кольори, форми, величини та розміри, звуки, запахи, смаки, ця зона служить для розвитку сенсорних відчуттів дитини.

Зона для розвитку мови, навчання письма та читання.

Крім розвитку мови в спеціальних мовних іграх, що проводяться на колах, засвоєння нових понять у зонах вправи практичного життя та сенсорики, існує окрема зона мови, яка починається з наочно-образного розширення словникового запасу дитини та різного роду класифікації предметного словника. Основними класифікаційними групами дітей є рослини, тварини, людина. Починають таке знайомство з фігурок і муляжів, а згодом триває робота з картками їх зображень.

Далі з дитиною грають у звукові ігри, де вона вчиться виділяти окремі звуки в словах (звуковий аналіз слів), потім її знайомлять із графічним зображенням цього звуку - буквою. Дитина вчиться працювати з рухомим алфавітом, шорсткими літерами, у цей же період малюк із задоволенням займається переписуванням, порівнянням письмового та друкованого алфавіту.

Математична зона. Математичні матеріали тісно пов'язані з матеріалами зони сенсорного розвитку, оскільки наші органи чуття опосередковано готують дитину до засвоєння математичних знань.

Зона «космосу» включає матеріали для знайомства з навколишнім світом, природою, явищами, основами природничих наук. У кожній зоні матеріали розташовуються по порядку зліва направо зі збільшенням складності[41].

Пізнання навколишнього світу починається зі сприйняття предметів та явищ.

Сприйняття відбувається за безпосередньої участі органів чуття, до яких належать очі, вуха, чутливі рецептори шкіри (дотик), слизові оболонки рота (смак) і слизові носа (нюх). Але наявність органів чуття - це лише передумови для того, щоб дитина навчилася сприймати все багатство навколишнього світу. Для того, щоб сенсорний розвиток протікав повноцінно, необхідно вести особливу роботу з тренування органів чуття, від самого народження [25].

Отже, кожен матеріал допомагає дитині навчатися, розвиватися, виховувати в собі терпіння, самоконтроль, повагу до інших, до їхніх бажань та особистого простору.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СЕНСОРНОГО СПРИЙНЯТТЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З СИНДРОМОМ ДАУНА.

2.1 Обґрунтування методики дослідження. Методика дослідження.

Одна із головних ліній розумового розвитку є сенсорний розвиток.

Відчуття та сприймання – також називають сенсорно-перцептивною сферою особистості. Інформацію про оточуюче людина отримує за допомогою органів чуттів. Найбільш поширена класифікація відчуттів за органами чуттів, запропонована ще Аристотелем: зір, слух, нюх, смак, дотик [31].

Тому для дослідження сенсорного сприйняття у молодших школярів були обрані методики дослідження зорового, слухового, тактильного та нюхового аналізаторів. Ці методики спрощенні і були підібрані саме для дітей експериментальної групи урахуванням віку дітей, діагнозу та не складні за виконанням.

Сенсорні порушення часто бувають у дітей з синдромом Дауна. Із-за недостатньої сенсорної стимуляції, мозок не може реалізувати усі свої можливості, а тому діагностика допоможе нам визначити рівні сформованості сенсорних аналізаторів.

Обов'язковою умовою початку корекційно-розвивальної роботи із застосуванням сенсорної інтеграції в спеціальному закладі освіти є діагностика дітей[28].

Основою діагностички сенсорних відчуттів є спостереження за поведінкою дитини, яке здійснюється за допомогою опитування батьків дитини, вчителів і вихователів. Спостереження дає можливість отримати додаткову інформацію про поведінку або діяльність дитини.

Завданням дослідження було визначити рівень сформованості сенсорних відчуттів у дітей з синдромом Дауна. Нам відомо з різних джерел

методичної літератури методики діагностування сенсорно-перцептивної сфери.

Розглянемо детальніше ті, які ми використали в ході нашого дослідження.

Методика діагностування зорового сприйняття [31]

Діагностика сприймання кольору

Методика призначена для вимірювання рівня сформованості зорового аналізатора. Результати методики оцінювання відповідають заявленій меті. Методика відповідає віку і можливостям дітей.

Методика «Кольорові кубики» (Є. А. Стребелева)

Мета: оцінка здатності сприймати кольори, співвідносити їх, знаходити однакові, знання назв кольорів, вміння працювати за усною інструкцією.

Процедура проведення. У психолога і дитини однакові комплекти кольорових кубиків (синій, жовтий, зелений, червоний - для дітей 3-х років), від 3 до 7 років кольорова гама збільшується відповідно віковому розвитку дітей.

У три роки діти можуть знати 4 кольори (червоний, жовтий, зелений, синій), в чотири роки — 6 (додається чорний і білий),

у п'ять — 10 (фіолетовий, рожевий, сірий, коричневий),

у шість — 10–12 кольорів (М. О. Васильєва).

1) Психолог бере один з кубиків і пропонує дитині показати такий самий. Аналогічно виконуються завдання зі всіма кубиками.

2) Дитині пропонують показати червоний кубик, потім синій, жовтий, зелений...

3) Психолог по черзі бере кубики і питає, якого вони кольору.

Критерії оцінки:

- Дитина правильно показує і називає кольори кубиків – 2 бали.
- Дитина вірно показує кубики, але плутається в назвах кольорів – 1 бал.
- Дитина не справляється із завданням – 0 балів.

В протоколі слід зазначити, як дитина виконує кожне з трьох завдань, назви яких кольорів вона не знає.

Методика діагностики слухового сприйняття [31]

Методика призначена для вимірювання слухового сприйняття і відповідна для оцінки рівня сформованості слухового аналізатора у дітей з синдромом Дауна.

Тест « Шуми» (Слухове розрізнення; 6-й субтест з американської методики «Давайте подивимося на дитину»)

Дитині пропонують прослухати плівку з різними реальними звуками, записаними на ній. При цьому вона повинна ототожнити лежачі перед нею картинки з тими шумами, які буде чути: плач дитини; шурхіт газети; звуки води, що капає з крана; квакання жаби тощо.

Висока точність відповідей говорить про гарне слухове розрізнення у дитини.

Методика діагностування тактильного сприйняття [31]

Визначення відчуття дотику

Ця методика виявляє рівень сформованості тактильного відчуття. Була підібрана для дітей експериментальної групи з урахуванням віку і вад розвитку.

Обладнання: декілька маленьких за розміром предметів (наприклад, ключик, гумка, гудзик тощо).

Методика проведення. Психолог пропонує піддослідному заплющити очі та простягти вперед руку долонею догори і кладе на середину долоні маленький предмет, наприклад, ключ. Піддослідний повинен сказати, що лежить у нього на долоні. Потім предмет перекладається із середини долоні на кінцівки пальців, і знову дитина визначає, що це за предмет. Потім пропонується обмацати предмет руками та визначити назву предмета.

Оцінка результатів. Результати декількох експериментів з різними предметами записуються до індивідуальної картки піддослідного. Розпізнавання з 1 спроби свідчить про високу чутливість тактильного

аналізатора, з 2 спроби — про середню чутливість, з 3 спроби (мацання) д-знижену чутливість, більша кількість спроб свідчить про низьку чутливість тактильного аналізатора.

Методика діагностування нюху [31]

Визначення нижнього порогу відчуття нюху

Методика призначена для вимірювання рівня нюхового сприйняття і відповідна для оцінки рівня сформованості нюхового аналізатора у дітей з синдромом Дауна.

Обладнання: флакон одеколону, лінійка довжиною 50—60 см.

Методика проведення. Психолог підбирає для дослідження одеколон зі стійким запахом. Дитина сідає на стілець і заплющує очі. Психолог поступово підносить до носа піддослідного відкриту пляшку з одеколоном та заміряє лінійкою відстань від носа дитини до тієї відстані у просторі, де вона почула запах. Доцільно зробити 3—5 спроб.

Оцінювання результатів. Результати 3—5 спроб усереднюються та вносяться в індивідуальну картку піддослідного. Розрізнення на відстані 41—60 см свідчить про високу чутливість нюхового аналізатора, 20—40 см — середню, 1—19 см — низьку чутливість нюхового аналізатора [31].

2.2 Результати дослідження та їх аналіз.

Результати які ми отримали під час проведення експериментального дослідження дають змогу визначити рівень сформованості сенсорних аналізаторів у молодших школярів з синдромом Дауна (Додаток Б).

У дослідженні приймали участь 4 учнів 3 класу Таврійського навчально – реабілітаційного центру Херсонської обласної ради з діагнозом синдром Дауна.

Аналіз отриманих результатів за методикою «Кольорові кубики» дав нам можливість визначити, що рівень сформованості зорового сприйняття показали, що половина учнів мають високий рівень розвитку зорового сприйняття (2 дитини), а половина мають середній рівень (2 дитини).

Результати дослідження представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Діагностика зорового сприйняття із застосуванням методики
«Кольорові кубики» (Є. А. Стребелева)**

№	Сформованість зорового аналізатора	
	результати	рівні
1.	4	середній
2.	6	високий
3.	4	середній
4.	5	високий

Обчислення у відсотках отриманих результатів дали можливість визначити співвідношення учнів з різними рівнями сформованості зорового сприйняття. Результати представлено на малюнку 2.1.

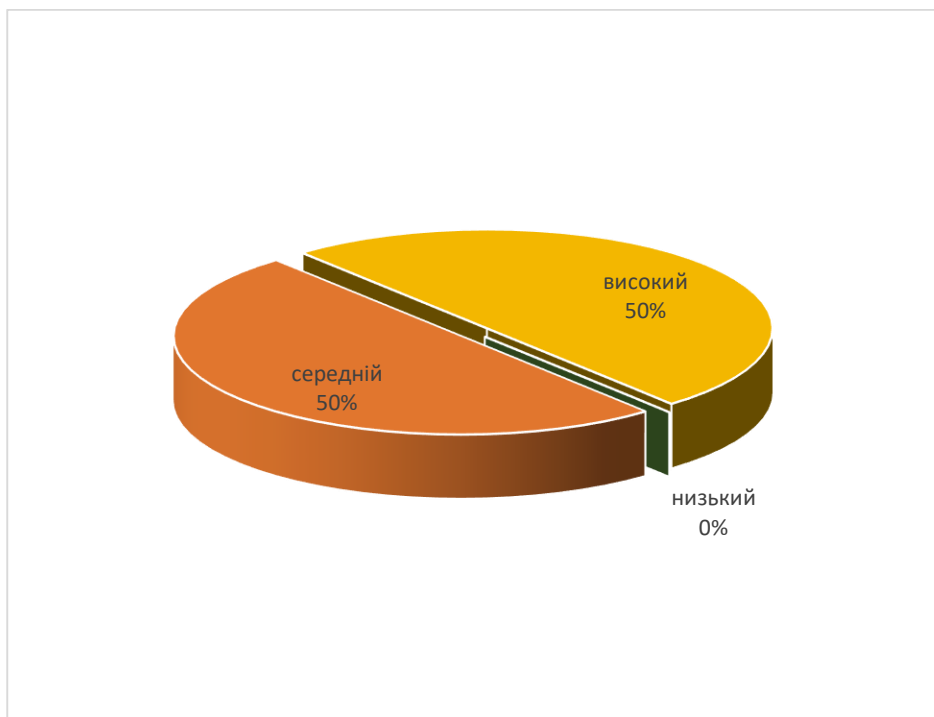

Рис 2.1. Рівні сформованості зорового аналізатора у молодших школярів з синдромом Дауна (%).

Два учня із чотирьох показали високий результат. Вони змогли показати відповідний кубік, назвати колір та розуміли усну інструкцію.

Аналіз результатів за тестом «Шуми» показав що всі учні мають низький рівень сформованості слухового аналізатора. Результати дослідження представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Діагностика слухового сприйняття із застосуванням Тест «Шуми»

№	Сформованість слухового аналізатора	
	результати	рівні
1.	1	низький
2.	2	низький
3.	0	низький
4.	0	низький

Завдання цієї методики викликали у дітей певні труднощі. Учням було запропоновано послухати вісім реальних звуків і ототожнити з лежачими перед ними картинками. Змогли визнати тільки два звука з восьми. Аналіз відповідей говорить про недостатнє слухове розрізнення у дітей. Тому треба звернути особливу увагу на розвиток цього аналізатора.

Спираючись на аналіз методики визначення відчуття дотику результати представлені у таблиці 2.3 можна зазначити, що середній рівень має одна дитина, а низький – 3 дитини.

Таблиця 2.3

Діагностика тактильного сприйняття із застосуванням методики визначення відчуття дотику

№	Сформованість тактильного аналізатора	
	результати	рівні
1.	4	низький
2.	2	середній
3.	5	низький
4.	4	низький

Аналізуючи результати можна зазначити що під час виконання завдань данної методики дітям з синдромом Дауна важко було заплющити очі, та впізнати предмет, який лежав у них на долоні. Учні змогли розпізнати декілька предметів тільки після того, як змогли їх обмацати. Це обумовлено декількома факторами: формою долоні і розміром пальців, відставання у розвитку дрібної і загальної моторики та ін.

Отриманні результати у відсотках представлені на малюнку 2.3

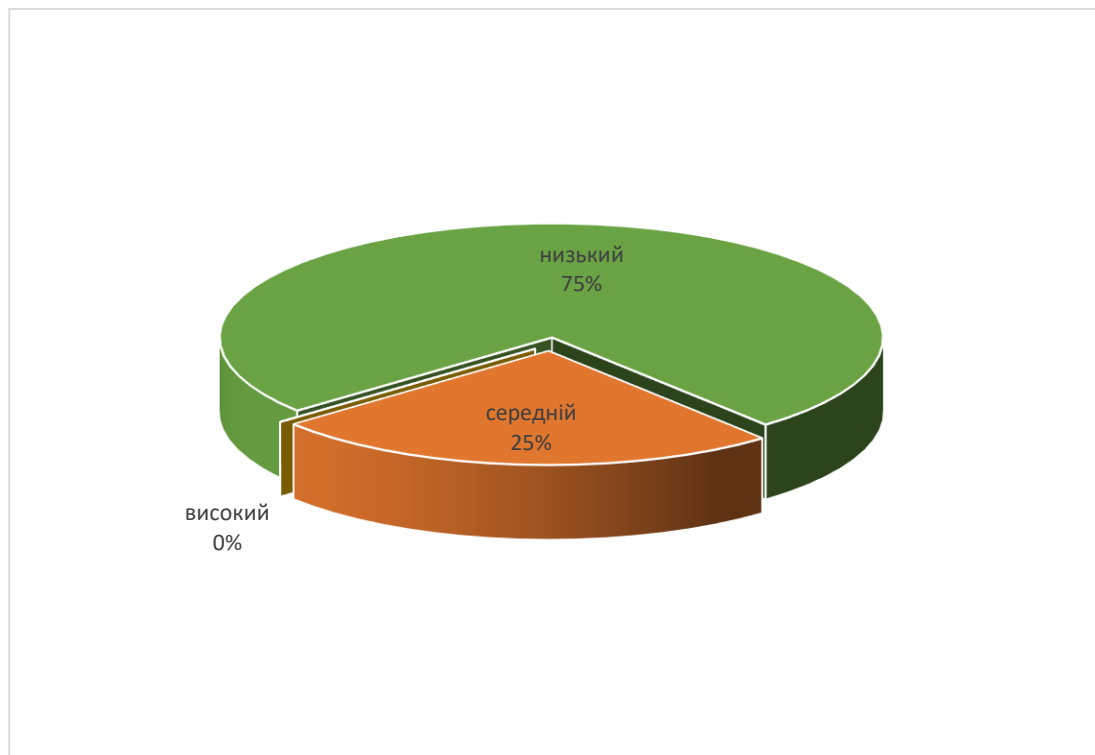

Рис. 2.3 Розподіл досліджуваних за рівнями розвитку тактильного аналізатора (%)

Аналіз отриманих результатів за методикою діагностування нюху визначення нижнього порогу відчуття нюху дав нам можливість визначити, що рівень сформованості нюхового сприйняття дали такі результати: високий рівень має 1 учень, середній рівень 2 учня, низький – 1 учень. Результати дослідження представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Діагностика зорового сприйняття із застосуванням методики визначення нижнього порогу відчуття нюху

№	Сформованість нюхового аналізатора	
	результати	рівні
1.	28 см	середній
2.	35 см	середній
3.	42см	високий
4.	15 см	низький

Аналізуючи результати цієї діагностики можна зробити висновок, що практичною всіх дітей краще сформований нюховий аналізатор в порівнянні з іншими аналізаторами. Можливо тому що діти з синдромом Дауна мають проблеми зі слухом та зором. Отриманні результати у відсотках представлені на малюнку 2.4

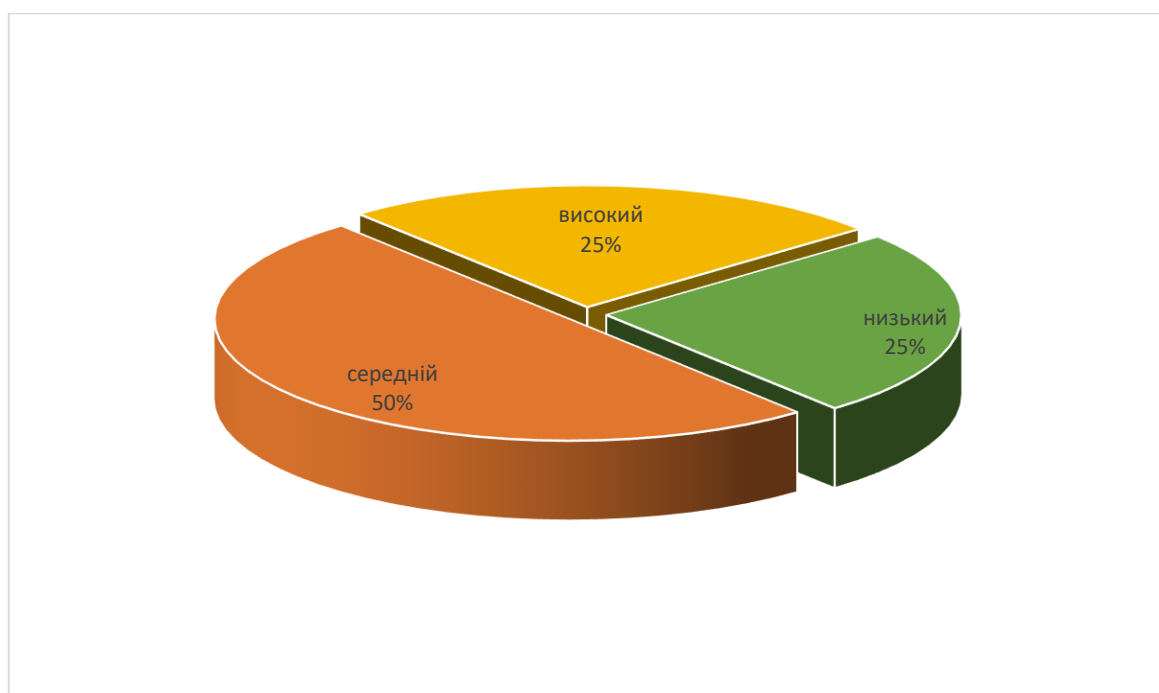

Рис. 2.4 Розподіл досліджуваних за рівнями розвитку нюхового аналізатора (%)

На основі отриманих результатів в ході виконання завдань і проведеного спостереження були визначені рівні розвитку сенсорних

відчуттів у молодших школярів з синдромом Дауна. Отриманні результати у відсотках представлені на малюнку 2.5

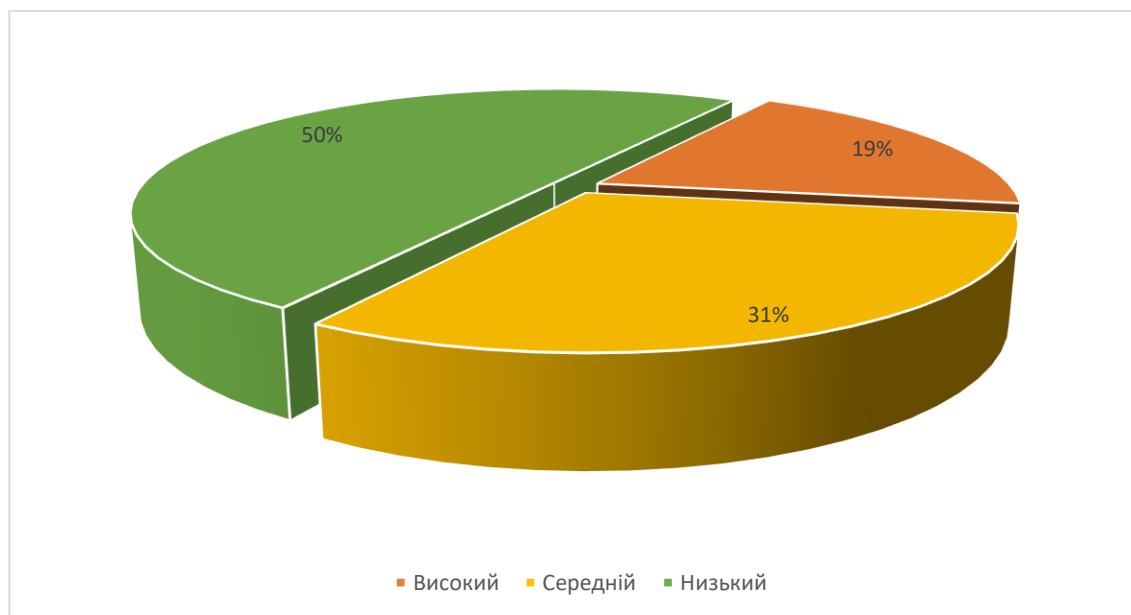

Рис.2.5 Рівні розвитку сенсорних відчуттів у молодших школярів з синдромом Дауна (експериментальна група)

За результатами діагностик ми бачимо що у дітей недостатньо сформовані сенсорні відчуття. Це говорить про те що ці діти потребують всебічної кваліфікованої допомоги спеціалістів, правильно підбранної методики, корекційно-розвиткових занять і допомоги батьків.

Отже, для цієї групи дітей ми підбрали методику М. Монтесорі і розробили комплекс кокекційно- розвиткових занять на розвиток сенсорних відчуттів.

РОЗДІЛ 3

ВПЛИВ МОНТЕССОРІ -ТЕРАПІЇ НА СЕНСОРНУ ІНТЕГРАЦІЮ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З СИНДРОМОМ ДАУНА

3.1 Зміст і методика застосування Монтессорі - терапії при корікційній роботі з дітьми з синдромом Дауна.

Синдром Дауна одне із самих розповсюджених генетичних порушень. Частота народжених дітей з синдромом Дауна складає приблизно один на 600 -800 новонароджених [12].

Діти з синдромом Дауна віддають перевагу простим стимулам і уникають складних. Така особливість зорового сприйняття пов'язана з порушенням зорового аналізатора, і з порушенням процесу уваги. Діти з синдромом Дауна вже в дитячому віці відчують дефіцит тактильного сприйняття. Причиною може бути як порушення самого тактильного аналізатора, і наявність загальної гіпотонії.

Такі діти менше обстежують предмет руками, у своїй рухи їх менш координовані, ніж в звичайних дітей. Основні процеси впізнавання форм, розмірів, структури, у дітей з синдромом подібні до дітей, що нормально розвиваються, проте швидкість розвитку цих навичок уповільнена.

Корекційно-розвивальна робота з дітьми із синдромом Дауна враховує індивідуальні потреби та можливості, тісну взаємодію та співпрацю з батьками. Заняття мають бути чітко структуровані та проводяться в ігровій формі. У заняттях дуже важлива систематичність та багаторазове повторення дитиною завдань. Заняття відбуваються з поступовим ускладненням умов та урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини, та проводяться за такими напрямками: розвиток зорового, слухового та тактильно-рухового сприйняття. Одним з найефективніших способів розкрити потенціал сонячних дітей є Монтессорі – терапія.

Педагогічну систему Монтесорі також називають педагогічним методом, який спрямований на гармонійний всебічний розвиток дитини. Дитина навчається в комфортному для себе середовищі у своєму індивідуальному темпі, що сприяє ширшому розкриттю його індивідуальних здібностей.

Вся педагогіка М. Монтесорі, дидактичні матеріали, організація середовища проживання і занять підпорядковані однієї мети - розвитку органів чуття.

На думку педагога, цьому розвитку сприяє постійне повторення вправ, які спрямовані не стільки на вивчення кольорів, форм, величин та інших властивостей та якостей досліджуваних предметів, скільки на витончення своїх почуттів, які вправлялися за допомогою концентрації уваги, порівняння та судження.

У своїй дидактиці Монтесорі вигадала ряд дидактичних матеріалів і докладно описала методику розвитку сенсорних відчуттів: баричних, стереогностичних, тактильних, хроматичних, зорових, слухових, смакових та ін.

Насамперед, ідея методу Марії Монтесорі полягає у гуманізмі виховної та освітньої системи, де під терміном «освіта» розуміється процес побудови власної особистості дитини, виходячи зі свого внутрішнього потенціалу. А під сутністю виховання - допомога психічному розвитку дитини від народження. Девіз школи Монтесорі – «Допоможи мені зробити це самому» [26].

У цьому методі відсутня авторитаризм педагога, дитина сама здатна робити свій вибір, приймати рішення та нести за них відповідальність, а педагог стає для нього старшим товаришем, доброзичливо і ненав'язливо керує дитиною, спрямовує її, надає допомогу, яка дає дитині можливість рухатися вперед в інтелектуальному розвитку.

Ще однією рисою цієї педагогіки є максимально можлива індивідуалізація навчально-виховної діяльності, використання чітко продуманої та вміло інструментованої програми розвитку кожної дитини, розрахованою і на сьогоднішній день, і на багато років уперед, що органічно поєднує в собі і навчання, і виховання на основі пробудження та підтримки дитячої активності.

Удосконалюючи свої вміння, дитина поступово набувала почуття незалежності та впевненості. Водночас у нього прокидалася любов до вчення та формувалися мотиви для напруженої самостійної пізнавальної діяльності [26, с.18].

Монтессорі надавала особливого значення організації розвиваючої предметно-просторового середовища та враховувала різні аспекти під час її підготовки. Першим аспектом була вимога до приміщення як такого: воно має бути затишним, достатньо освітленим і теплим, чистим і щоб у ньому вистачало місця для руху та роботи на підлозі. «Досить такого збільшення розмірів класу, щоб дитина могла вільно рухатися серед меблів» [27, с.88].

Приміщення ділиться на кілька зон, відповідно до навчальних розділів педагогіки Монтессорі:

- Зона розвитку мови;
- Сенсорна зона; зона для розвитку мовлення, навчання письма та читання;
- Математична зона;
- "космічна" зона.

Сенсорна зона чи зона розвитку почуттів. Тут дитина не тільки знайомиться та вивчає кольори, форми, величини та розміри, звуки, запахи, смаки, ця зона служить для потоншення сенсорних відчуттів дитини.

Дитина фіксує контраст, градує, розподіляє по парах, диференціює, розрізняє форму, величину, колір, вагу предметів, інакше робить складну роботу інтелекту - аналіз і синтез.

Зона для розвитку мови, навчання письма та читання. Крім розвитку мови у спеціальних мовних іграх, засвоєння нових понять у зонах вправи практичного життя та сенсорики, розширення словникового запасу дитини та різного роду класифікації предметного словника. Основними класифікаційними групами дітей є рослини, тварини, людина. Дитина вчиться працювати з рухомим алфавітом, шорсткими літерами.

Математична зона. Математичні матеріали тісно пов'язані з матеріалами зони сенсорного розвитку, оскільки наші органи чуття опосередковано готують дитину до засвоєння математичних знань. У цій зоні відбувається розвиток уявлень дитини про десяткову систему. Матеріал цієї зони пред'являється дитині у строгій послідовності і певним чином, а вправи з нею дитина виконує самостійно за завданням та під контролем вчителя.

Зона «космосу» включає матеріали для знайомства з навколишнім світом, природою, явищами, основами природничих наук.

Кожен матеріал Марія Монтессорі ретельно розробляла в рамках експериментальної психології протягом декількох років, матеріал зазнав найжорсткішого аналізу та перевірки в дослідному експерименті і був остаточно та суворо відібраний для подальшого використання.

Під час роботи з розвитку сенсорних процесів необхідно використовувати інструкцію, спільні дії дорослої дитини.

В цьому допоможе програма Міністерства освіти і науки України Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

Таблиця 3.1

« Програма з корекційно-розвиткової роботи « Цікавий світ Монтессорі» для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями» [45]

№ з/п	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Корекційно-розвивальний етап
1	4	Зона практичного життя		
	1	1.Практичні дії з посудом та водою. Вправа «Миття посуду».	- маніпуляцію виконує, дотримуючись певної послідовності; дотримується правил роботи; прибирає з використанням віхотки, ганчірки.	1. Розвивати мислення, зорову пам'ять, дрібну моторику рук, увагу, розумові операції мислення (узагальнення та класифікація); удосконалювати вміння знаходити суттєвий зв'язок між предметами; сприяти розвитку рухової пам'яті, уміння зосереджуватись; формувати позитивну навчальну мотивацію, привчати до охайності.
	1	2. Робота із тістом. Вправа «Розкатаймо тісто»	- маніпуляцію виконує, дотримуючись певної послідовності; дотримується правил роботи; виконує дії, дотримуючись рекомендацій вчителя: «більше», «менше», «трішки», «так само»; прибирає з використанням віхотки, ганчірки.	2. Розвивати мислення, зорову пам'ять, дрібну моторику рук, увагу, розумові операції мислення (узагальнення та класифікація); удосконалювати вміння знаходити суттєвий зв'язок між предметами; сприяти розвитку рухової пам'яті, уміння зосереджуватись; розширювати кругозір, виховувати охайність.

Таблиця 3.1(продовження)

	2	3. Дії з ситечком та сипучими речовинами. Вправа «Пересіймо борошно». Гра «Кухар»	- виконує трудові операції за наслідуванням і допомогою вчителя; має уявлення про послідовність дій під час виконання роботи; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог; самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки.	3. Розвивати мислення, увагу, розумові операції мислення (узагальнення та класифікація); удосконалювати навички орієнтування у просторі, вміння виділяти об'єкти на підставі співставлення його з іншими, вміння визначати відмінні ознаки порівнюваних предметів; сприяти розвитку рухової пам'яті, формувати позитивну навчальну мотивацію.
2	4	Сенсорна зона		
	1	1.Робота з піском. Гра «Кріт»	маніпулює, дотримуючись певної послідовності; охайно користується дидактичним матеріалом. виконує дії, дотримуючись рекомендацій вчителя: «більше», «менше», «глибше»,«так само»; прибирає робоче місце з використанням щітки, совочка.	1. Розвивати увагу, уяву, мовлення, розумові операції мислення (узагальнення та класифікація); удосконалювати навички орієнтування у просторі, вміння визначати відмінні ознаки порівнюваних предметів, рухомість процесів сприймання, здатність змінювати ракурс зображення, виокремлювати в ньому окремі контури, аналізувати складне переплетіння ліній; формувати позитивну навчальну мотивацію.

Таблиця 3.1(продовження)

	<p>2.Робота з пластиліном. Вправа. Розтягування пластиліну по поверхні картону відповідно до малюнка.</p>	<p>виконує трудові операції (поділ цілого шматка пластиліну на частини, розминання, відщипування, розтягування пластиліну,) за наслідуванням і допомогою вчителя; - самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки.</p>	<p>2. Розвивати увагу, уяву, мовлення, розумові операції мислення (узагальнення та класифікація); дрібну моторику рук, удосконалювати навички орієнтування у просторі, вміння визначати відмінні ознаки порівнюваних предметів, рухомість процесів сприймання, здатність змінювати ракурс зображення, виокремлювати в ньому окремі контури; формувати позитивну навчальну мотивацію.</p>
	<p>3. Циліндри із запахом Гра « Парфюмер»</p>	<p>-маніпулює дидактичним матеріалом, дотримуючись певної послідовності та інструкцій: - розрізняє основні аромати із ароматичних циліндрів; - оперує поняттями: «різні», «схожі», «подібні» і т.п. класифікує матеріал за подібністю та ін. ознаками, коментуючи свій вибір.</p>	<p>3.Розвивати мислення, зорову пам'ять, увагу, дрібну моторику рук, мовлення; вчити групувати предмети за функціональною ознакою; удосконалювати вміння аналізувати об'єкти сприйняття, формувати пізнавальну активність.</p>
	<p>4.Музичні інструменти. Вправа «Весело - сумно».</p>	<p>- виконує дії, дотримуючись певної послідовності; - класифікує за звуком; - аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки.</p>	<p>4.Розвивати мислення, слухові відчуття, спостережливість, механічну пам'ять, дрібну моторику рук, мовлення, уяву, увагу; вчити групувати предмети функціональною ознакою; удосконалювати вміння аналізувати об'єкти сприйняття; формувати пізнавальну активність</p>

Таблиця 3.1(продовження)

3	4	Математична зона		
	2	1 Робота з рахівницею. Вправа «Продавець».	<ul style="list-style-type: none"> маніпулює дидактичним матеріалом, дотримуючись певної послідовності та інструкцій; розуміє поняття: одиниці, десятки, сотні; 	1.Розвивати мислення, зорову пам'ять, спостережливість, мовлення; формувати вміння визначати відмінні ознаки порівнюваних об'єктів; удосконалювати навички орієнтування у просторі та засвоєння просторових понять вчити знаходити суттєвий зв'язок між предметами; формувати позитивну навчальну мотивацію.
	2	2.Лінійка, об'ємні та плоскі геометричні фігури. Вправа «Виміряй периметр». Гра-пазл «Асоціації»	<ul style="list-style-type: none"> - оперує поняттями: більше – менше, ще більше (менше), так само; - самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки. - маніпулює дидактичним матеріалом, дотримуючись певної послідовності та інструкцій; - розуміє поняття: об'ємні та плоскі геометричні фігури . - самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки. 	2. Розвиток мислення, образної пам'яті, дрібної моторики рук, уваги; удосконалювати вміння встановлювати подібність за суттєвими та несуттєвими ознаками, вміння знаходити суттєвий зв'язок між предметами; сприяти розвитку рухової пам'яті, формувати позитивну навчальну мотивацію.

Таблиця 3.1(продовження)

4	4	<i>Зона мовленнєвого розвитку</i>		
	2	1.Робота з шершавими літерами. Вправа «Шершаві слова». Гра «Яка літера загубилась?».	<ul style="list-style-type: none"> - виконує дії, дотримуючись певної послідовності; - працює за зразком, інструкцією; - звуки співставляє з відповідною літерою; -користується сенсорними шаблонами; - визначає та самостійно дописує відсутню літеру. 	1. Розвиток мислення, образної пам'яті, дрібної моторики рук, уваги; удосконалювати вміння встановлювати подібність за суттєвими та несуттєвими ознаками, вміння знаходити суттєвий зв'язок між предметами; сприяти розвитку рухової пам'яті, формувати позитивну навчальну мотивацію.
	1	2.Робота з різноманітними засобами для письма (з крупю). Вправа «Жартівка - слово».	<ul style="list-style-type: none"> - виконує дії, дотримуючись певної послідовності; - будує схему речення; - користується сенсорними шаблонами; - виправляє помилки. 	2.Розвивати мислення, мовлення, зорову пам'ять, дрібну моторику рук, увагу, розумові операції мислення (узагальнення та класифікація); удосконалювати вміння знаходити суттєвий зв'язок між предметами; формувати позитивну навчальну мотивацію.
	1	3. Робота із дидактичним матеріалом Вправа «Лабіринт із перлин».	<ul style="list-style-type: none"> - виконує дії, дотримуючись певної послідовності; - працює за зразком, інструкцією; виділяє звуки, з яких складається слово; - будує схему слова; 	3. Розвиток мислення, образної пам'яті, дрібної моторики рук, уваги; удосконалювати вміння встановлювати подібність за суттєвими та несуттєвими ознаками, вміння знаходити суттєвий зв'язок між предметами; сприяти розвитку рухової пам'яті, формувати позитивну навчальну мотивацію.

Таблиця 3.1(продовження)

5	4	Зона практичного життя		
	2	Сервіруємо стіл. Гра «Маленький помічник». Гра «Офіціант»	<ul style="list-style-type: none"> маніпулює, дотримуючись певної послідовності; охайно користується дидактичним матеріалом. виконує дії, дотримуючись рекомендацій вчителя: «ліворуч», «праворуч», «посередині» та ін.; самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки. 	1.Розвивати мислення, механічну пам'ять, дрібну моторику рук, мовлення, увагу; вчити групувати предмети функціональною ознакою, знаходити закономірність розміщення об'єктів; удосконалювати вміння аналізувати об'єкти сприйняття; формувати пізнавальну активність.
	2	2.Практичні дії із заціпками. Гра «Виперемо одяг».	<ul style="list-style-type: none"> маніпулює, дотримуючись певної послідовності; охайно користується предметами побуту. виконує дії, дотримуючись рекомендацій вчителя; <p>- самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки.</p>	2. Розвивати мислення, мовлення, пам'ять, увагу, розумові операції, дрібну моторику рук; вчити виділяти об'єкти на підставі співставлення його з іншим, встановлювати подібність за суттєвими та несуттєвими ознаками; сприяти розвитку вольової регуляції, уміння зосереджуватись; привчати до охайності.
6	4	Сенсорна зона		

Таблиця 3.1(продовження)

1	1.Ліплення пластиліном. Оздоблення малюнка кольоровим пластиліном.	<ul style="list-style-type: none"> • виконує трудові операції (поділ цілого шматка пластиліну на частини, розминання, відщипування, розтягування пластиліну, нанесення крапок, штрихів, смужок, фігурних ліній.) за наслідуванням і допомогою вчителя; 	1. Розвивати мислення, зорову пам'ять, мовлення, дрібну моторику рук, основні операції мислення (аналіз, синтез, порівняння); сприяти розвитку рухової пам'яті, навичок орієнтування у просторі та засвоєння просторових понять; вчити встановлювати подібність за суттєвими та несуттєвими ознаками; формувати позитивну навчальну мотивацію.
1	2.Робота з об'ємними фігурами Гра «Що змінилось?».	<ul style="list-style-type: none"> - самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки. -маніпулює дидактичним матеріалом, дотримуючись певної послідовності та інструкцій: - класифікує фігури за зразком; - знає назви кольорів та відтінків; - оперує поняттями: більше – менше, ще більше (менше), так само; - вказує при виконанні дій: правий, лівий, перший, наступний, останній та ін.; - виділяє зміни в оточенні та вказує на них; 	2. Розвивати мислення, зорову пам'ять, здатність мислення до узагальнення та класифікації, дрібну моторику рук; вчити зосереджуватися на сприйнятті цілого, вичленять в зображенні окремі контури об'єктів, розподіляти й переключати увагу, встановлювати подібність об'єктів; сприяти розвитку рухової пам'яті, умінню зосереджуватись, формувати пізнавальну активність.

Таблиця 3.1(продовження)

	1	3.Деталі конструктора великих та малих форм Вільна ігрова діяльність дітей. Будуємо місто. Обігрування будівель.	<ul style="list-style-type: none"> знаходить та називає один, мало, багато предметів у навколишньому середовищі; самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки. 	3. Розвивати мислення, просторове уявлення та просторову орієнтацію, пам'ять, увагу, дрібну моторику рук, мовлення; вчити знаходити закономірність розміщення об'єктів; удосконалювати вміння групувати предмети за функціональною ознакою, формувати пізнавальну активність.
		4.Робота музичними інструментами Гра «Зайчик та Ведмедик».	3 <ul style="list-style-type: none"> виконує дії за поданими інструкціями; виявляє в об'єктах різноманітні властивості; абстрагує і утримує в пам'яті одночасно одну, дві чи три властивості; самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки. 	4. Розвивати мислення, слух, просторове уявлення та просторову орієнтацію, пам'ять, увагу, дрібну моторику рук, мовлення; вчити знаходити закономірність розміщення об'єктів; удосконалювати вміння групувати предмети за функціональною ознакою, формувати пізнавальну активність
7	4	<i>Зона космосу</i>		
	1	1. Робота з глобусом. Вправа «Суша - вода».	3 <ul style="list-style-type: none"> - класифікує за зразком; - знає закономірності позначень на карті, глобусі; - ознайомлений з поняттям: космос, мікрокосмос, макрокосмос; - самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки. 	1.Розвивати мислення, зорову пам'ять, розумові операції мислення (узагальнення, класифікація), мовлення, дрібну моторику рук; формувати вміння аналізувати предмети сприйняття, вчити розрізняти об'єкти живої та неживої природи; сприяти розвитку вольової регуляції, уміння зосереджуватись

Таблиця 3.1(продовження)

1	<p>2. Робота з пазлами. Вправа «Ботанічні пазли».</p>	<ul style="list-style-type: none"> • знаходить та співвідносить відповідні деталі за зразком; • абстрагує і утримує в пам'яті одночасно одну, дві чи три властивості; • складає з частин різної конфігурації ціле; <p>- самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки.</p>	<p>2. Розвивати мислення, зорову пам'ять, мовлення, основні операції мислення (аналіз, синтез, порівняння); сприяти розвитку рухової пам'яті, навичок орієнтування у просторі та засвоєння просторових понять; вчити встановлювати подібність за суттєвими та несуттєвими ознаками; формувати позитивну навчальну мотивацію.</p>
	<p>3. Робота із дидактичним матеріалом Вправа «Карта континентів».</p>	<ul style="list-style-type: none"> • практикує із дидактичним матеріалом, дотримуючись інструкцій; <p>- класифікує за зразком; - відновлює пропущений елемент, спираючись на зразок; - самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки.</p>	<p>3. Розвивати мислення, зорову пам'ять, мовлення, основні операції мислення (аналіз, синтез, порівняння); сприяти розвитку рухової пам'яті, навичок орієнтування у просторі та засвоєння просторових понять; вчити встановлювати подібність за суттєвими та несуттєвими ознаками; формувати позитивну навчальну мотивацію.</p>
1	<p>4. Робота із дидактичним матеріалом Вправа-дослід «Вода-розчинник».</p>	<ul style="list-style-type: none"> • практикує із дидактичним матеріалом, дотримуючись інструкцій; • <p>- віддзеркалює рухи вчителя, знаходить та вказує на зміни; - самостійно аналізує результат виконаної дії.</p>	<p>4. Розвивати мислення, пам'ять, увагу, дрібну моторику рук; удосконалювати вміння аналізувати об'єкти сприйняття, встановлювати подібність за суттєвими та несуттєвими ознаками, знаходити суттєвий зв'язок між предметами; формувати позитивну навчальну мотивацію</p>

Таблиця 3.1(продовження)

8	6	Зона практичного життя		
	2	Маніпуляція з посудом та водою. 1.Гра «Перенесення води черпаком».	- маніпулює, дотримуючись певної послідовності; - охайно користується дидактичним матеріалом. - виконує дії, дотримуючись рекомендацій вчителя: «повний», «напівповний», «чверть» та ін.; - прибирає робоче місце.	1. Розвивати мислення, зорову пам'ять, увагу, дрібну моторику рук, мовлення; вчити групувати предмети за функціональною ознакою; удосконалювати вміння аналізувати об'єкти сприйняття, формувати пізнавальну активність, привчати до охайності.
	2	2. Практична робота « Чищення цибулі».	- маніпулює, дотримуючись певної послідовності; - охайно користується предметами побуту. - виконує дії, дотримуючись рекомендацій вчителя;	2. Розвивати наочно – образне мислення, пам'ять, увагу, зорове сприйняття; вчити відрізняти суттєві ознаки від несуттєвих; удосконалювати вміння визначати відмінні ознаки порівнюваних об'єктів, знаходити суттєвий зв'язок між предметами; формувати позитивну навчальну мотивацію, привчати до охайності.
	2	3. Робота з застібками Вправа «Гудзик за гудзиком». Вправа «Одягни ляльку».	<ul style="list-style-type: none"> маніпулює, дотримуючись певної послідовності; виконує дії, дотримуючись рекомендацій вчителя; - самостійно аналізує результат виконаної дії, виправляє власні помилки. 	3. Розвивати мислення, механічну пам'ять, дрібну моторику рук, мовлення, увагу; вчити групувати предмети функціональною ознакою, знаходити закономірність розміщення об'єктів; удосконалювати вміння аналізувати об'єкти сприйняття; формувати пізнавальну активність, самостійність.

Отже, ця програма розроблена на основі методики М. Монтесорі і рекомендована для корекційно-розвиткових занять з дітьми ООП.

3.2 Комплекс занять на розвиток сенсорних відчуттів у дітей с синдромом Дауна через Монтесорі - терапію

Діти, що мають діагноз синдром Дауна мають такі порушення у розвитку:

- відставання у моторному розвитку – у розвитку дрібної та загальної моторики;
- можливі проблеми зі слухом та зором;
- проблеми з розвитком мови;
- слабка короткочасна слухова пам'ять;
- більш короткий період концентрації;
- труднощі оволодіння та запам'ятовування нових понять та навичок;
- труднощі з умінням узагальнювати,
- розмірковувати та доводити;

Проблеми із встановленням послідовності (дій, явищ, предметів та ін.), гіпомнезія. Для таких дітей існує потреба в особливому індивідуально-орієнтованому підході, що включає підтримку їхнього особистісного розвитку. Важливим підґрунтям становлення дитини є сенсомоторний розвиток. Програма забезпечує поступовий розвиток сенсорно-перцептивної сфери.

Мета

Корекційно - розвивальна програма для дітей із синдромом Дауна складена по унікальній методиці Марії Монтесорі і спрямована на розвиток сенсорних відчуттів (Додаток В).

Педагогічна система М.Монтессорі в основі якої лежить ідея: кожна дитина проходить свій індивідуальний шлях розвитку з її можливостями, потребами.

Через самостійне поводження з Монтессорі - матеріалом дитина набуває різних навичок: розвиток сенсорних процесів, дрібної моторики, розвиток відчуттів та сприйняття, набуває знання та уявлення про навколишній світ та створюють умови для розвитку мови.

Організація діяльності в кабінеті Монтессорі

Заняття проводяться в окремому спеціально облаштованному кабінеті, один раз на тиждень. Форма занять групова.

Таблиця 3.2

Тематичне планування

№ з/п	К-ст ь годин	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати учнів	Корекційно-розвитковий етап
1	1	1. Пальчикова гімнастика 2. Практичні дії з крупами. Вправа «Малювання на крупах». Вправа «Чарівне сито».	- Виконує вправи дотримуючись інструкцій; - Правильно тримає посуд при пересипанні; - Обережно користується матеріалом Прибирає робоче місце	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій.
2	1	1. Пальчикова гімнастика 2. Практичні дії з крупами. Вправа «Малювання на крупах». Вправа «Попелюшка»	- Виконує вправи дотримуючись інструкції - Обережно користується матеріалом - Прибирає робоче місце	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Виховання наполегливості, дисциплінованості.
3	1	Практичні дії з шумовими циліндрами Вправа «Що шуршить?». Гра «Шумові циліндри». Знайомство. Вправа «Прислухайся!»	- виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - класифікує за звуком - обережно користується матеріалом	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій.

Таблиця 3.2(продовження)

4	1	1.Самомасаж м'ячиком 2.Практичні дії з посудом і водою. Вправа « Теплий – холодний». Вправа « Виловимо з води».	-виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - правильно тримає посуд; - Прибирає своє робоче місце	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування Привчання до охайності
5	1	1.Самомасаж м'ячиком 2.Практичні дії з посудом і водою Вправа « Ану вилови». Вправа « Перелий піпеткою».	-виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - правильно тримає посуд; - Прибирає своє робоче місце	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування Привчання до охайності
6	1	Практичні дії з шумовими циліндрами Вправа «Що шуршить?». Гра « Шумові циліндри». Знади пару. Вправа « Поклич мене на ім'я».	-виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - класифікує за звуком - Обережно користується матеріалом	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Формування позитивного психоемоційного стану
7	1	Робота з дидактичним матеріалом Вправа геометричні тіла. Знайомство. Вправа « Клаптики» Вправа « Чарівний мішечок».	-знає кольори; - групує предмети за кольором та формою - уміє сортувати фігури самостійно чи за допомогою педагога.	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток уявлень про навколишнє середовище Вчити групувати предмети за ознакою. Формувати самостійність.

Таблиця 3.2(продовження)

8	1	Робота з дидактичним матеріалом Вправа геометричні тіла. Пазли. Вправа « Клаптики. Знайди пару». Вправа « Чарівний мішечок»	-відбирає для виробу потрібні деталі самостійно чи за допомогою. -розуміє правила работ з дидактичним матеріалом і дотримується їх.	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Формування навичок співпраці в групі
9	1	Практичні дії з шумовими циліндрами Вправа «Шуми». Групова гра « Шумові циліндри». Принеси вчителю такий самий. Вправа «Шумові циліндри». Упорядкування рядів .	-виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - класифікує за звуком - Обережно користується матеріалом	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Формування позитивного психоемоційного стану Розвиток слухового сприйняття
10	1	Практичні дії з крупами. Вправа « Погодуй пташку». Крупи Вправа мішечки з крупами. Вправа малюнок горохом на шаблоні.	- Виконує вправи дотримуючись інструкції - Обережно користується матеріалом - Прибирає робоче місце	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Виховання наполегливості, дисциплінованості.
11	1	Практичні дії з крупами Вправа « Знайди предмет». Вправа заповни ємність ложкою. Вправа мішечки з крупами. Знайди пару.	- Уміє розрізняти кольори - уміє сортувати фігури самостійно чи за допомогою педагога.	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати та класифікувати Вчити групувати предмети за кольором

Таблиця 3.2(продовження)

12	1	Практичні дії з дзвониками та музичними інструментами Вправа « Дзвіночки». Знайомство. Гр. гра « Дзвіночки» Послухай і знайди . Гра на металофоні.	-виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - класифікує за звуком - Обережно користується матеріалом	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Формування позитивного психоемоційного стану Розвиток слухового сприйняття
13	1	Практичні дії з посудом і водою Вправа «Ви можете збалансувати монету на лимоні?». Вправа - дослід « Вода - розчинник » Вправа « Крапельна акварель».	-виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - правильно тримає посуд; - Прибирає своє робоче місце	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування Привчання до охайності
14	1	Практичні дії з посудом і водою Вправа «Легкий - важкий». Вправа « Збери резинки шпажкою» Вправа « Хто живе в воді?»	-виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - знає кольори; - групує предмети за кольором та формою	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій.
15	1	Робота з дидактичним матеріалом. Сухий лід. Вправа «Виклади дерево» Вправа «Збери намисто» Гра «Логічний ряд»	-виконує дії, дотримуючись послідовної інструкції; - класифікує за звуком - Обережно користується матеріалом	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Формування позитивного психоемоційного стану Розвиток слухового сприйняття

Таблиця 3.2(продовження)

16	1	Робота з конструктором Вправа « Рожева башта». Вправа « Скріплення Лего – деталей. Збірка прямої змійки з двох кольорів. Робота з пластиліном Вправа «Пластилінова мозаїка».	-уміє самостійно виконувати певні завдання; -уміє на дотик впізнати предмети; - уміє самостійно шнурувати; - уміє викладати за допомогою пінцета помпони за кольором	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування
17	1	Робота з природним матеріалом. Вправа « Твердий - м'який». Вправа «Знайди пару». Вправа « Рвана аплікація»	-уміє самостійно виконувати певні завдання; - уміє користуватися пластиліном; - складає виріб самостійно, або разом з учителем	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій.
18	1	Робота з природним матеріалом. Вправа « Твердий - м'який». Вправа «Знайди пару заплющеними очима». Вправа. Розтягування пластиліну по поверхні картону відповідно до малюнка	-уміє самостійно виконувати певні завдання; -- знає кольори; - групує предмети за кольором;	Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті. Розвиток координації рухових дій. Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування

Комплекс занять був розроблений безпосередньо для групи дітей які були діагностовані, проаналізовані і потребували певної допомоги. Ці корекційно-розвиткові заняття будуть проведені у майбутньому.

ВИСНОВКИ

1. У дослідженні здійснено теоретичний аналіз питання сформованості сенсорної інтеграції у дітей з синдромом Дауна.

Можна сказати що діти з синдромом Дауна, розвиваються таким самим шляхом, що і діти з нормою інтелекту, але мають ряд суттєвих особливостей. У молодших школярів з синдромом Дауна можна відзначити недорозвинення сенсорних аналізаторів: зорового, тактильного, слухового, нюху. Для дітей цієї категорії характерні відставання у моторному розвитку, знижений темп сприйняття, труднощами в запам'ятовуванні та встановленні послідовності дій; проблеми із узагальненням та мисленням. Таким дітям необхідно спеціальна психолого-педагогічна допомога у формуванні сенсорних відчуттів, розвиток різними методами.

Завдання даної роботи, проаналізувати науково-методичну літературу з обраної теми і вивчити проблему формування сенсорного сприйняття молодших школярів з ООП.

2. Виявити рівень сформованості сенсорного сприйняття молодших школярів з синдромом Дауна. Під час роботи над даною темою ми проаналізували методичну літературу з даного питання, та визначилися з методами та методиками діагностики.

Результати які ми отримали під час проведення експериментального дослідження. Діагностика зорового аналізатора показала такі результати: високий рівень – 50%, низький – 50%. Рівень сформованості слухового аналізатора, низький рівень – 100%. Розподіл досліджувальних за рівнями розвитку тактильного аналізатора: середній рівень 25%, низький – 75%. Розподіл досліджувальних за рівнями розвитку нюхового аналізатора: високий рівень 25%, середній – 50%, низький – 25%.

Проведене нами дослідження показало недостатній рівень розвитку сенсорних відчуттів у молодших школярів з синдромом Дауна, що підтвердило необхідність проведення корекційно-розвиваючої роботи згідно розробленим нами комплексом корекційних занять.

3. Для вирішення наступного завдання нами був проаналізована освітня програма і на її прикладі розроблено комплекс занять, спрямований на розвиток сенсорної інтеграції у молодших школярів з синдромом Дауна.

Для всебічного розвитку дитини сенсорний розвиток дуже важливий. Це фундамент розумового розвитку пам'яті, мислення, мови, уваги. Розвиваються психічні функції, уявлення про навколишній світ. Методика М. Монтесорі сприяє, щоб дитина самостійно освоювала знання, вона започаткована в різних країнах і є неоціненною допомогою у всебічному розвитку дитини з синдромом Дауна.

Результати наших досліджень показали що для формування сенсорної інтеграції молодших школярів з синдромом Дауна потрібні час, відповідний комплекс занять, робота різних фахівців данного профілю, співучасть батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айрес Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. М.: Теревинф, 2009. 272 с
2. Алёхина А. В. Особенности психического развития детей с синдромом Дауна: кандидат психол. наук: 19.00.10 / Алёхина Анна Васильевна. – М., 2000. – 202 с.
3. Банди А., Мюррей Э., Лейн Ш., Сенсорная интеграция. Теория и практика. Перевод с англ. Ермолаев Д. В. М.: Теревинф, 2018 г. 768с.
4. Барбашова І. А. Сенсорний розвиток молодших школярів: історія та сучасність. Київ: Початкова школа, 2014. № 9. 46–50 с.
5. Барбашова І. А. Сучасні підходи до сенсорного виховання молодших школярів: зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту: Педагогічні науки. Бердянськ, 2008. № 1. С. 29–36
6. Бондар В.І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі: Навчальний посібник.- Полтава: РВВ ПДАА, 2009. – 252 с.
7. Бородулина С. Ю. Коррекционная педагогика: психолого-педагогическая коррекция отклонений в развитии и поведении школьников. / Бородулина С.Ю. // серия «Учебники, учебные пособия». Ростов н/Д : Феникс, 2010. 352 с.
8. Бруни М. Формирование навыков мелкой моторики у детей с синдромом Дауна / Пер. с англ. Курт А. – М.: Связь-Принт, 2005. – 212 с.
9. Булкина Т.В. В объятиях ласкового «Дауна»: о детях с синдромом Дауна. / Булкина Т.В. // Фактор. 1998. №8 - с. 69-71.
10. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. – Т. 5. Основы дефектологии / Выготский Л.С. М. : Педагогика, 1983. С. 377.
11. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : Навчальний посібник. – Кам’янець-Подільський : Аксіома, 2009. – 308 с.

12. Гентер Е.К. Медицинская генетика: ученик / Гентер Е.К. – М.: Медицина, 2003. – с. 170-193.
13. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за ред. В. Бондаря, В. Синьова. Київ, 2011. 528 с.
14. Дмітрієва В. Методика раннього розвитку Марії Монтессорі. Від 6-ти сісяців до 6-ти років/ Вікторія Дмітрієва; перекладач Анастасія Сіненко; 3-тє вид. – Київ: Форс Україна, 2021. – 224 с.
15. Жебровський Б. Українська модель школи Марії Монтессорі// Початкова школа.- 2005.-№5.- с.42-44.
16. Жиянова П. Л., Поле Е. В. Малыш с синдромом Дауна: книга для родителей / Жиянова П. Л. – М. : Благотворительный фонд «Даунсайд Ап», 2007. – 203с.
17. Заплатинська А.Б. Становлення поняття « сенсорна інтеграція» у корекційній педагогіці. Корекційна та соціальна педагогіка і психологія. 2013. Вип. 23 (1). С. 48-57.
18. Ільченко А.М. Гуманістичні ідеї Марії Монтессорі і спеціальна педагогіка // Дидактичні та соціальнопсихологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Науково-метод. зб.: Вип.6 / За ред. Бондаря В. І.
19. Кислинг У. Сенсорная интеграция в диалоге. Понять ребенка, распознать проблему, помочь обрести равновесие. Перевод с англ. Шарп К. Под ред. Клочковой Е. В. М.: Теревинф, 2017. 240 с.
20. Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [Навч.-метод. посібник.] / Колупаєва А. А., Таранченко О. М.. – К. : «АТОПОЛ», 2010. – 96 с
21. Крановиц К. Разбалансированный ребенок. К.: Мультиметод.2019.384 с.
22. Лаутеслагер П. Двигательное развитие детей раннего возраста с синдромом Дауна. Проблемы и решения. / Лаутеслагер П. – М. : «Монолит», 2003. – 356 с.
23. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. – 4-е изд., – М.:

Изд-во МГУ, 1981. – 584 с

24. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки. / Гаврилова О. В., Матвєєва М. П., Миронова С. П.; за заг. ред. Миронової С.П. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.

25. Монтессорри. М. Мой метод: начальное обучение – М.: Астрель: АСТ, 2006. – 349 ст.13.

26. Монтессори М. Помоги мне это сделать самому // Составители Богуславский М.В., Корнетов Г.Б. - М: ИД "Карапуз". 2014. - 272 с

27. Монтессори М. Самовоспитание и самообучение в начальной школе./ Монтессори М. - М.: ИД «Карапуз», 2009. - 95 с

28. Нагорна О. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Рівне, 2012. 99 с.

29. Немов Р. С. Психология: Словарь-справочник: В2 ч. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2010. Ч. 1. 304 с.

30. Орлова Д. Большая книга Монтессори/ Орлова Д. – С-Пб.: Прайм-Еврознак, 2007. – 185 с.

31. Палій А.А. Методи діагностики психічного розвитку дітей. Івано-Франковськ 2013 р. – 430 с.

32. Петровский А. В. Общая психология: [учеб. для студ. высш. педучеб. завед.] / Брушлинский А. В., Петровский А. В., Ярошевский М. Г., – М : 1998. 512 с.

33. Серєда І., Савінова Н., Стельмах Н. Корекційновиховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти : монографія. Миколаїв : Іліон, 2019. 190 с. 8.

34. Серєда І. Використання технологій корекційно-виховної роботи у практичній діяльності спеціальних педагогів. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 27. Т. 4. С. 212–217.

35. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. – Частина І. Загальні основи

корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007.- 238 с.

36. Соколова Г.Б. Психологічний супровід школярів із синдромом Дауна: Монографія. Чернівці: Букрек, 2018. 344.

37. Сухарева Г. Є. Клінічні лекції по психіатрії дитячого віку / Сухарева Г.Є. – М., 1955. 406 с.

38. Тупоногов Б.К. Коррекционно-педагогическая работа в системе образования детей с нарушением умственного и физического развития //Дефектология.— 1994.— № 4.—С. 9-14.

39. Федорович А. В. Особливості ознайомлення дітей з кольором у системі сенсорного виховання Марії Монтесорі. Київ: Молодь і ринок, 2016. № 9. С. 53–57.

40. Фаласеніді Т. М. Порухення сенсорної інтеграції у дітей з особливими потребами / Фаласеніді Т. М., Козак М. Я. // Молодий вчений. – 2017. – № 9. – С. 102–105.

41. Хилтунен Е.А. Дети Монте梭ри: книга для педагогов и родителей/ Хилтунен Е.А. – М.: Астрель: АСТ, 2008. – 399 с.

42. Шиф Ж. І., Петрова В. Г., Головіна Т. Н. Психологічні проблеми корекційної роботи у допоміжній школі: М. : Педагогика, 1979. 119 с.

43. Ярмощук І. Інклюзивне навчання в системі освіти / Ярмощук І. // Шлях освіти. – 2009. – № 2. – С. 24–28.

44. Методичні рекомендації. Харків: Методичний центр Управління освіти адміністрації Новобаварського району Харківської міської ради, 2018. – 37 с.

45. Програми з корекційно-розвиткової роботи для дітей з інтелектуальними порушеннями. <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita/korektsiyni-programi/>

Додаток А

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Малишева Людмила Вячеславівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

04.12.2021

(дата)

(підпис)

Малишева Л.В.

(ім'я, прізвище)

Додаток Б

Таблиця Б 1.1

Діагностика сенсорних аналізаторів учнів

Ім'я дитини	Сенсорні аналізатори	результати	рівні
Максим Т.	Зоровий	4	середній
	тактильний	4	низький
	слуховий	1	низький
	нюховий	28см	середній
Влада А.	Зоровий	6	високий
	тактильний	2	середній
	слуховий	2	низький
	нюховий	35 см	середній
Максим Л.	Зоровий	4	середній
	тактильний	5	низький
	слуховий	0	низький
	нюховий	42 см	високий
Максим Ш.	Зоровий	5	високий
	тактильний	4	низький
	слуховий	0	низький
	нюховий	15 см	низький

Додаток В

Комплекс корекційних занять на розвиток сенсорних відчуттів у дітей с синдромом Дауна через Монтессорі - терапію

Заняття 1

Мета:

- знайомство учнів;
- формування позитивного настрою;
- зняття напруженості і скутості.
- Розвиток дрібної моторики рук;

Хід заняття:

1. Привітання. Великий еліпс.

Заняття починається з того, що педагог вітається з дітьми. Вчитель вмикає спокійну музику. Вона встає на лінію еліпса та рухається по цій лінії в такт музики. Потім вона запрошує дітей один за одним приєднатися до неї. Без слів вчитель показує дітям, що треба іти, намагаючись не порушувати лінію еліпса, вирівнявши спину і злегка балансує руками.

2. Пальчикова гімнастика

Стискати в кулачки та розтискати пальці одразу обох рук.

«Пальчики вітаються». Одночасно кінчиками великих пальців правої та лівої руки по чергово торкатись кінчиків вказівних, середніх, безіменних пальців та мізинців.

3. « Малювання на крупах».

Педагог кладе перед кожною дитиною ємність з крупою. Роздає картки з зображенням простих геометричних фігур і пропонує учням повторити пальчиком малюнок на крупі.

4. « Чарівне сито». (рис, манка)

Педагог показує дітям крупи (рис, манка). Потім ставе ємність де ці крупи перемішані і пропонує дітям , за допомогою сита, відділити одну

крупку від іншої.

5. Самостійна діяльність.

Педагог пропонує дітям вибрати іграшки, для самостійної гри в групі яку вони хочуть і самостійно погратися.

6. Прощання.

В кінці заняття педагог пропонує дітям прощатися один з одним на кожному занятті. І робити це в такій формі: «Всі беруться за руки і «передають» посмішку по колу. Педагог цікавиться враженнями дітей від заняття, дякує за роботу та запрошує на наступну зустріч.

Заняття 2

Мета:

- знайомство учнів;
- формування позитивного настрою;
- зняття напруженості і скутості.
- Розвиток дрібної моторики рук;

Хід заняття:

1. Привітання. Великий еліпс.

Заняття починається з того, що педагог вітається з дітьми. Вчитель вмикає спокійну музику. Вона встає на лінію еліпса та рухається по цій лінії в такт музики. Потім вона запрошує дітей один за одним приєднатися до неї. Без слів вчитель показує дітям, що треба іти, намагаючись не порушувати лінію еліпса, вирівнявши спину і злегка балансує руками.

2. Пальчикова гімнастика

Стискати в кулачки та розтискати пальці одразу обох рук. «Пальчики вітаються». Одночасно кінчиками великих пальців правої та лівої руки по чергово торкатись кінчиків вказівних, середніх, безіменних палців та мізинців.

3. « Малювання на крупах».

Педагог кладе перед кожною дитиною ємність з крупою. Роздає картки з зображенням геометричних фігур і пропонує учням повторити пальчиком малюнок на крупі.

4. Вправа « Попелюшка».

Педагог ставить перед дітьми мисочки з перемішаною крупою (манка, квасоля). Дитина повина дістати всі квасолини пальчиками.

5. Самостійна діяльність.

Педагог пропонує дітям вибрати іграшки, для самостійної гри в групі яку вони хочуть і самостійно погратися.

6. Прощання.

В кінці заняття педагог пропонує дітям прощатися один з одним на кожному занятті. І робити це в такій формі: «Всі беруться за руки і «передають» посмішку по колу. Педагог цікавиться враженнями дітей від заняття, дякує за роботу та запрошує на наступну зустріч.

Заняття 3

Мета

- Розвиток координації рухових дій.
- Формування позитивного психоемоційного стану

Хід заняття:

1. Привітання. Великий еліпс.

Заняття починається з того, що педагог вітається з дітьми. Вчитель вмикає спокійну музику. Вона встає на лінію еліпса та рухається по цій лінії в такт музики. Потім вона запрошує дітей один за одним приєднатися до неї. Без слів вчитель показує дітям, що треба іти, намагаючись не порушувати лінію еліпса, вирівнявши спину і злегка балансує руками.

2. Вправа «Що шелестить?».

Педагог пропонує дітям заплющити очі, і послухати що шуршить за

вікном.

3. Гра « Шумові циліндри». Знайомство.

Педагог ставить перед дітьми два набора цидіндрів з кришечками синього і червоного кольорів, і пропонує дітям взяти по одному і послухати.

4. Вправа « Прислухайся!».

По черзі пропонує послухати звук кожного циліндра.

5. Самостійна діяльність.

Діти обирають ту діяльність, яку бажають.

6. Прощання.

В кінці заняття педагог пропонує дітям прощатися один з одним, потиснути руки.

Заняття 4

Мета

- Розвиток координації рухових дій.
- Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування.
- Привчання до охайності.

Хід заняття:

1. Привітання. Великий еліпс.

Педагог вітається з дітьми. Вчитель вмикає спокійну музику. Вона встає на лінію еліпса та рухається по цій лінії в такт музики. Потім вона запрошує дітей один за одним приєднатися до неї. Без слів вчитель показує дітям, що треба іти боком, намагаючись не порушувати лінію еліпса.

2. Самомасаж мячиком

Педагог роздає дітям мячі, і пропонує виконати завдання. Узяти мячик правою долонькою, сильно стиснути, покати мячик між долоньками, повторити лівою рукою.

3. Вправа « Теплий – холодний»

Педагог ставить перед учнями дві ємності з холодною та теплою водою. Пропонує дітям опустити ручку спочатку в холодну а потім теплу воду.

4. Вправа « Виловимо з води» (предмети, сито)

Спочатку педагогпоказує вправу. Бере ємність з водою, в якій знаходяться різні предмети, і маленьким ситом « ловить» всі предмети. Кожній дитині педагог дає ємність з водою, в якій знаходяться різні маленькі предмети, сито, і пропонує дітям повторити завдання. Після вправи, діти прибирають свої робочі місця.

5. Самостійна діяльність.

Діти обирають ту діяльність, яку бажають.

6. Прощання.

В кінці заняття педагог пропонує дітям прощатися один з одним, потиснути руки.

Заняття 5

Мета

- Розвиток координації рухових дій.
- Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування.
- Привчання до охайності.

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Педагог вітається з дітьми. Вмикає музику і пропонує разом стати на лінію еліпсу. Без слів вчитель показує дітям, що треба іти боком, намагаючись не порушувати лінію еліпса.

2. Самомасаж м'ячиком

Педагог роздає дітям м'ячі, і пропонує виконати завдання. Узяти м'ячик правою долонькою, сильно стиснути, покати м'ячикміж долоньками,

повторити лівою рукою.

3. Вправа « Ану вилови» (дрібні предмети, ложка)

Педагог пропонує дітям подивитися вправу. Бере ємність з водою, в якому лежать дрібні предмети і за допомогою ложки витягає всі предмети. Потім пропонує дітям зробити вправу.

4. Вправа « Перелий піпеткою»

Спочатку педагог показує вправу. Дві склянки, одна з водою, одна порожня. За допомогою піпетки набирає і переливає воду до порожньої склянки. Потім педагог ставить склянки біля кожної дитини, дає піпетки і вони виконують завдання.

5. Самостійна діяльність.

Діти вибирають діяльність самостійно.

6. Прощання.

В кінці заняття педагог пропонує дітям прощатися один з одним, потиснути руки.

Заняття 6

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.
- формування позитивного настрою;
- Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вмикає спокійну музику, бере іграшку, кладе на голову, встає на лінію еліпса, та рухається по цій лінії стараючись утримати іграшку на голові. Потім вона запрошує дітей взяти іграшки, та один за одним приєднатися до неї.

7. Вправа «Що шелестить?».

Педагог пропонує дітям заплющити очі, і послухати що шелестить

за вікном.

8. Гра « Шумові циліндри». Знади пару.

Педагог ставить перед дітьми два набора циліндрів з кришечками синього і червоного кольорів, і пропонує дітям взяти пару.

9. Вправа « Поклич мене на ім'я».

Вчитель стоїть за спинами дітей і називає ім'я, дитина почувши своє ім'я, піднімає руку.

10. Самостійна діяльність.

Діяльність обирає дитина.

11. Прощання.

В кінці заняття педагог пропонує дітям прощатися один з одним взятися за руки і «передати» посмішку по колу. Педагог цікавиться враженнями дітей від заняття, дякує за роботу та запрошує на наступну зустріч.

Заняття 7

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.
- формування позитивного настрою;

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вмикає спокійну музику, бере іграшку, кладе на голову, встає на лінію еліпса, та рухається по цій лінії стараючись утримати іграшку на голові. Потім вона запрошує дітей взяти іграшки, та один за одним приєднатися до неї.

2. Вправа геометричні тіла. Знайомство.

Дощечки у вигляді геометричних фігур. Вчитель по черзі бере дощечки і називає геометричні фігури. Потім називає фігуру, діти повинні знайти і підняти відповідну дощечку.

3. Вправа « Клаптики»

Педагог знайомить дітей з клаптиками тканини різної фактури.

4. Вправа « Чарівний мішечок».

Педагог пропонує дітям по черзі опустити руку в мішечок, взяти предмет і назвати його.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

В кінці заняття педагог пропонує дітям прощатися один з одним взятися за руки і «передати» посмішку по колу. Педагог цікавиться враженнями дітей від заняття, дякує за роботу та запрошує на наступну зустріч.

Заняття 8

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.

- формування позитивного настрою;

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вмикає спокійну музику, бере іграшку, кладе на голову, встає на лінію еліпса, та рухається по цій лінії стараючись утримати іграшку на голові. Потім вона запрошує дітей взяти іграшки, та один за одним приєднатися до неї.

2. Вправа геометричні тіла.

Педагог роздає дітям пазли, пропонує дітям зібрати геометричні фігури.

3. Вправа « Клаптики. Знайди пару».

2 набори однакових клаптиків. Педагог роздає дітям по одному клаптику тканини і пропонує знайти такий самий в 2 коробці.

4. Вправа « Чарівний мішечок» дістань предмет за назвою

Педагог пропонує дітям по черзі опустити руку в мішечок, і дістати тільки той предмет, який назве вчитель.

5. Самостійна діяльність.
6. Прощання.

В кінці заняття педагог пропонує дітям прощатися один з одним взятися за руки і «передати» посмішку по колу. Педагог дякує за роботу та запрошує на наступну зустріч.

Заняття 9

Мета:

- Розвиток координації рухових дій.
- Формування позитивного психоемоційного стану
- Розвиток слухового сприйняття

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вмикає спокійну музику, бере іграшку, кладе на голову, встає на лінію еліпса, та рухається по цій лінії стараючись утримати іграшку на голові. Потім вона запрошує дітей взяти іграшки, та один за одним приєднатися до неї.

2. Вправа «Шуми».

Педагог пропонує заплющити очі і послухати звуки.

3. Групова гра « Шумові циліндри».

Один набір циліндрів стоїть біля вчителя, другий, біля дітей. Педагог бере по черзі, трусить і пропонує дітям знайти і принести такий самий.

4. Вправа «Шумові циліндри». Упорядкування рядів .

Педагог пропонує дітям поставити циліндри від самого тихого, до самого гучного.

5. Самостійна діяльність.

Діти самостійно обирають собі діяльність.

6. Прощання.

Педагог дякує за роботу і пропонує дітям обійняти один одного.

II блок

Заняття 10

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.
- Розвиток координації рухових дій.
- Виховання наполегливості, дисциплінованості.

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Заняття починається з того, що педагог вітається з дітьми. Вчитель вмикає спокійну музику. Вона встає на лінію еліпса, запрошує дітей один за одним приєднатися до неї. Показує дітям, що треба іти, намагаючись не порушувати лінію еліпса, вирівнявши спину і злегка балансує руками.

2. Вправа «Погодуй пташку».

Педагог кожному учню ставить на стіл ємність з насінням і «пташку» (м'ячик трішки розрізати і зробити ротик). Вчитель пропонує дітям пальчиками взяти насіння і погодувати «пташок».

3. Вправа малюнок горохом на шабоні.

Вчитель роздає шаблони з контуром простого малюнка (сонечка, хмарки...). Діти повинні викласти горохом малюнок.

4. Вправа мішечки з крупами.

Вчитель розкладає на столі мішечки з різними крупами. Окремо картки з такими ж крупами. Діти повинні взяти мішечки, на дотик розпізнати крупи і покласти їх біля відповідної картки.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

Педагог дякує за роботу і пропонує дітям обійняти один одного.

Заняття 11

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.
- Розвиток координації рухових дій.
- Виховання наполегливості, дисциплінованості.

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вітається з учнями вмикає спокійну музику. Встає на лінію еліпса, запрошує дітей один за одним приєднатися до неї. Показує дітям, що треба іти, намагаючись не порушувати лінію еліпса, вирівнявши спину і злегка балансує руками.

2. Вправа « Знайди предмет».

Діти сідають за стіл, на якому стоїть ємність з крупою, в якій заховані дрібні іграшки. Діти по черзі опускають ручки і шукають іграшки.

3. Вправа заповни ємність ложкою.

Вчитель кожному учню ставить дві склянки, одна з крупою, інша порожня. За допомогою ложки, діти повинні пересипати крупу в порожній стакан.

4. Вправа мішечки з крупами. Знайди пару.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

В кінці уроку педагог питає дітей, який в них настрій. Дякує за роботу і пропонує попрощатися торкнувшись один одного ніжками.

Заняття 12

Мета:

- Розвиток координації рухових дій.
- Формування позитивного психоемоційного стану
- Розвиток слухового сприйняття

Хід заняття

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вітається з учнями вмикає спокійну музику. Встає на лінію еліпса, запрошує дітей один за одним приєднатися до неї. Показує дітям, що треба іти, намагаючись не порушувати лінію еліпса, вирівнявши спину і злегка балансує руками.

2. Вправа «Дзвіночки».

Педагог пропонує дітям подивитися і послухати дзвіночки. Дати дітям можливість спробувати подзвонити.

3. Гр. гра «Дзвіночки» Послухай і знайди .

Вчитель пропонує дітям послухати дзвіночки і знайти однакові.

4. Гра на металофоні.

Вчитель знайомить дітей з металофоном і пропонує дітям послухати і пограти.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

В кінці уроку педагог питає дітей, який в них настрій. Дякує за роботу і пропонує попрощатися торкнувшись один одного ніжками.

Заняття 13.

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.

- Розвиток координації рухових дій.

- Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Педагог вітається з дітьми. Вмикає музику і пропонує разом стати на лінію еліпсу. Без слів вчитель показує дітям, що треба іти боком, намагаючись не порушувати лінію еліпса.

2. Вправа «Ви можете збалансувати монету на лимоні?».

Діти стають навколо стола. Вчитель ставить на стіл ємність з водою, кладе в воду лимон. Потім кладе монету на лимон намагаючись зробити так щоб монета не впала. Діти повторюють завдання. В кінці, вчитель робить висновки.

3. Вправа - дослід « Вода - розчинник ».

Педагог роздає дітям маленькі склянки з цукром, сіллю, содою. На столі, біля вчителя стоїть ємність з водою. Діти по черзі підходять до вчителя, висипає у воду вміст своєї склянки і спостерігає що буде відбуватися.

4. Вправа « Крапельна акварель».

Вчитель кладе на стіл паперові рушники, ставить палітру з різними фарбами і пропонує дітям за допомогою піпеток помалювати.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

Вчитель дякує за роботу на занятті і пропонує дітям попрощатися пожавши руки.

Заняття 14

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.
- Розвиток координації рухових дій.
- Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Педагог вітається з дітьми. Вмикає музику і пропонує разом стати на лінію еліпсу. Без слів вчитель показує дітям, що треба іти боком, намагаючись не порушувати лінію еліпса.

2. Вправа «Легкий - важкий».

Діти сідають за стіл, на якому стоїть ємність з різними предметами і ємність з водою. Діти по черзі кидають предмети у воду і разом з вчителем визначають що легкий той що не тоне, а важкий, той що опускається на дно.

3. Вправа «Збери резинки шпажкою»

На столі стоїть ємність з водою в якій плавають резинки. Вчитель роздає дітям шпажки і пропонує зібрати резинки на шпажку.

4. Вправа «Хто живе в воді?»

Педагог розкладає на столі картки з морськими мешканцями. Діти повинні вибрати тих мешканців, хто на їх думку, живе у воді.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

Вчитель дякує за роботу на занятті і пропонує дітям попрощатися потиснувши руки.

Заняття 15

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.
- Розвиток координації рухових дій.

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вмикає спокійну музику, бере іграшку, кладе на голову, встає на лінію еліпса, та рухається по цій лінії стараючись утримати іграшку на голові. Потім вона запрошує дітей взяти іграшки, та один за одним приєднатися до неї.

2. Робота з дидактичним матеріалом. Сухий лід.

Вправа «Виклади дерево».

Педагог знайомить дітей з сухим льодом. Роздає учням шаблони дерев і пропонує учням викласти за допомогою камінців.

3. Вправа «Збери намисто»

Вчитель роздає кожній дитині картки. На них зображено намисто з камінців різного кольору. Діти повинні розкласти сухий лід відповідного кольору.

4. Гра «Логічний ряд»

Педагог кладе перед учнем картку «логічного ряду», дитина повинна викласти камінці відповідно до шаблону.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

Вчитель пропонує дітям, на прощання, помахати рукою.

Заняття 16

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.
- Розвиток координації рухових дій.

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вмикає спокійну музику, бере іграшку, кладе на голову, встає на лінію еліпса, та рухається по цій лінії стараючись утримати іграшку на голові. Потім вона запрошує дітей взяти іграшки, та один за одним приєднатися до неї.

2. Вправа «Рожева башта».

Вчитель пропонує дітям скласти башту.

3. Вправа «Скріплення Лего – деталей. Збірка прямої змійки з двох кольорів.

Робота з Лего. Діти разом з вчителем збирають змійку.

4. Вправа «Пластилінова мозаїка».

Педагог роздає дітям шаблони мозаїки і пластилін. Діти повинні пластиліном відповідного кольору зробити мозаїку.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

Вчитель дякує за роботу і пропонує дітям, на прощання, помахати

рукою.

Заняття 17

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.

- Розвиток координації рухових дій.

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вмикає спокійну музику, встає на лінію еліпса спиною вперед, та рухається по цій лінії стараючись утримати рівновагу і не зходити з лінії. Потім вона запрошує дітей один за одним приєднатися до неї.

2. Вправа « Твердий - м'який».

Вчитель ставить перед дітьми ємність з різним природним матеріалом, діти на дотик визначають що тверде, а що м'яке.

3. Вправа «Знайди пару». Природний матеріал

Педагог ставить дві однакові ємності з природним матеріалом і просить учнів знайти пару.

4. Вправа « Рвана аплікація».

Вчитель роздає дітям кольоровий папір, клей, малюнки. Діти роблять рвану аплікацію.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

Вчитель пропонує дітям обійнятися і подякувати один одному.

Заняття 18

Мета:

- Розвиток мислення, зорової пам'яті, дрібної моторики, сприяє розвитку м'язової пам'яті.

- Розвиток координації рухових дій.

Хід заняття:

1. Вітання. Великий еліпс.

Вчитель вмикає спокійну музику, встає на лінію еліпса спиною вперед, та рухається по цій лінії стараючись утримати рівновагу і не зходити з лінії. Потім вона запрошує дітей один за одним приєднатися до неї.

2. Вправа з природним матеріалом. Знайди пару с заплющеними очима.

Педагог кладе в ручку кожній дитині один предмет і просить учнів заплющити очі і знайти пару.

3. Вправа « Твердий - м'який».

Вчитель ставить перед дітьми ємність з різним природним матеріалом, діти на дотик визначають що тверде, а що м'яке.

4. Вправа. Розтягування пластиліну по поверхні картону відповідно до малюнка.

Вчитель роздає дітям малюнок і пластилін і пропонує виконати завдання.

5. Самостійна діяльність.

6. Прощання.

В кінці уроку вчитель пропонує дітям обійнятися і подякувати один одному.